

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის

სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

მედიისა და მასობრივი კომუნიკაციების კვლევების სამაგისტრო

პროგრამა

ქრისტინე საჯაია

ბულინგი სოციალურ მედიაში

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია მედიისა და მასობრივი კომუნიკაციების კვლევების

მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ხელმძღვანელი : დალი ოსეფაშვილი

თსუ-ის პროფესორი

თბილისი

2017

ანოტაცია

ინტერნეტის განვითარება და მისი საყოველთაო ხელმისაწვდომობა, დადებით შედეგთან ერთად, უარყოფითი გავლენის საფრთხეს ქმნის. სწორედ ამ რევოლუციურ ეპოქაში, როდესაც ვერ ხერხდება სხვისი აზრების, ქმედების კონტროლი, ხშირია ფსიქოლოგიური თუ ფიზიკური ზეწოლის შემთხვევები.

სოციალურ ქსელებზე ზედაპირული დაკვირვებითაც კი კარგად ჩანს, თუ როგორ იმატა სიძულვილის ენამ, შუღლის გაღვივებამ, კიბერდანაშაულებმა და ამ საფუძველზე მყისიერმა საფრთხემაც. ერთერთი საფრთხე, რაც ინტერნეტის განვითარებას ახლავს, არის ინტერნეტ ბულინგი.

„ბულინგი სოციალურ მედიაში“ - სამაგისტრო ნაშრომის თემა ერთერთი ყველაზე აქტუალური პრობლემაა თანამედროვე მსოფლიოსთვის. საკითხი, რომელზეც ღიად თუ დახურულ სივრცეში მსჯელობენ. თუმცა, პრობლემის მოგვარების გზები ჯერ არ არის ნაპოვნი.

ინტერნეტ ჩაგვრის მხრივ საქართველოც არ არის გამონაკლისი. მიუხედავად იმისა, რომ ტერმინი კიბერბულინგი ახალდამკვიდრებულია, ეს გამოწვევა ქართულ სივრცეში დიდი ხანია არსებობს.

ნაშრომში ვეცადეთ გადმოგვეცა, საკითხის აქტუალურობა, თუ რა არის ინტერნეტ ჩაგვრა და როგორ უნდა განვასხვავოთ ის გამოხატვის თავისუფლებისგან. ვინ არის ყველაზე ხშირად ბულინგის მსხვერპლი და რა საფრთხეები ახლავს თან, უკონტროლო პლატფორმებს. ნაშრომში ასახულია ამ თემაზე საზოგადოების დამოკიდებულებისა და მედიის სოციალური პასუხისმგებლობის საკითხი.

Annotation

“Bullying in Social Media”

Author: Sadjaja Kristine

“Cyberbullying in Social Media” Master’s work theme is one of the most actual matter. Term, on which all universes are discussing. On the contrary, danger Cyberbullying is most of acute in this epoch.

Despite of the fact that people are working a lot on this problem, until now they could not work out a mechanism. Cyberbullying problem solving complication is a factor that is communicated with free speech, which represents groundwork principle of democracy.

This term is new for us, in a spite of this, in Georgian media is often used. Masters work investigation’s goal is to establish, who and how spreads Cyberbullying in Georgia and if it is possible to regulate it by law. In the world with approved method analysis, we compared Cyberbullying with free speech. Besides that, we tried to explain the dependence of society and media answer about this issue. The Goal of this work is to collaborate with our recommendation when Cyberbullying is used.

შინაარსი

შესავალი	5
თავი 1. ლიტერატურის მიმოხილვა.....	10
1.1.რა არის ბულინგი/კიბერბულინგი?	10
1.2.მედია და კიბერბულინგი.....	18
1.3. „ფეისბუქი“ და საქართველო.....	23
თავი 2. კიბერბულინგი და კანონმდებლობა.....	30
თავი 3. კიბერბულინგი და გამოხატვის თავისუფლება.....	33
თავი 4. თეორიული ჩარჩო.....	37
თავი 5. კვლევის მეთოდოლოგია	40
5.1. კვლევის ძირითადი მიგნებები	42
დასკვნა	52
რეკომენდაციები.....	53
ბიბლიოგრაფია:	54
დანართები.....	56

შესავალი

ინტერნეტის, სოციალური ქსელების ეპოქა, რომელიც თავის მხრივ ინფორმაციულ ვაკუუმს ავსებს, მომხმარებელს აძლევს შესაძლებლობას მოვლენების ცენტრში იყოს, სახლიდან გაუსვლელად. მიიღოს, გაავრცელოს, თავად შექმნას, სასურველი ინფორმაცია. გაარღვიოს ტერიტორიული საზღვრები და ჩაერთოს გლობალურ საკომუნიკაციო ქსელში.

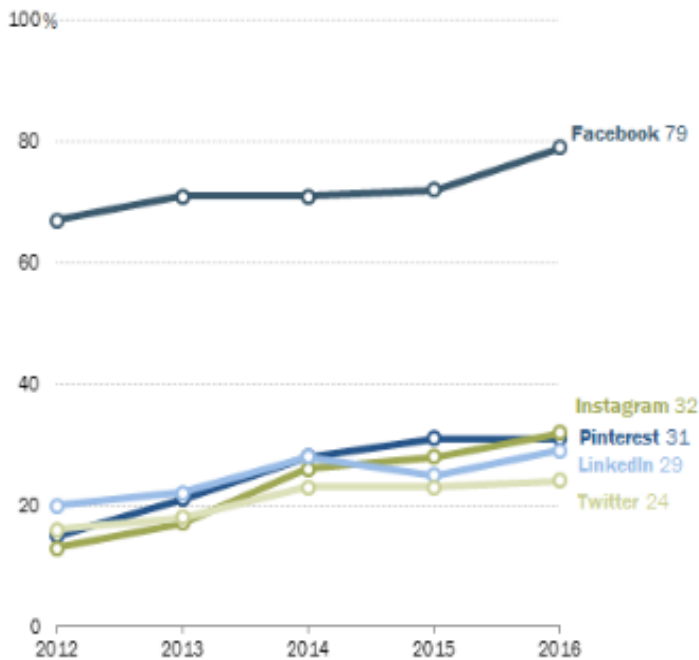
სოციალური ქსელები სულ უფრო მეტად ერთვება ყოველდღიურ ცხოვრებაში, სხვადასხვა ონლაინ პროგრამებსა თუ პლატფორმებს, აქტიურად იყენებს მედია, სამთავრობო და არასამთავრობო სექტორი.

Facebookers¹-ის მონაცემებით : მსოფლიოში Facebook-ის მომხმარებელთა რაოდენობა 2 მილიარდს აღწევს (2017 წლის 5 ივლისის მონაცემები). სოციალური ქსელის

მომხმარებელთა შორის პირველ ადგილზე აშშ-ია - 154 მლნ. 923 ათას 900 მომხმარებელი.

Facebook remains the most popular social media platform

% of online adults who use ...

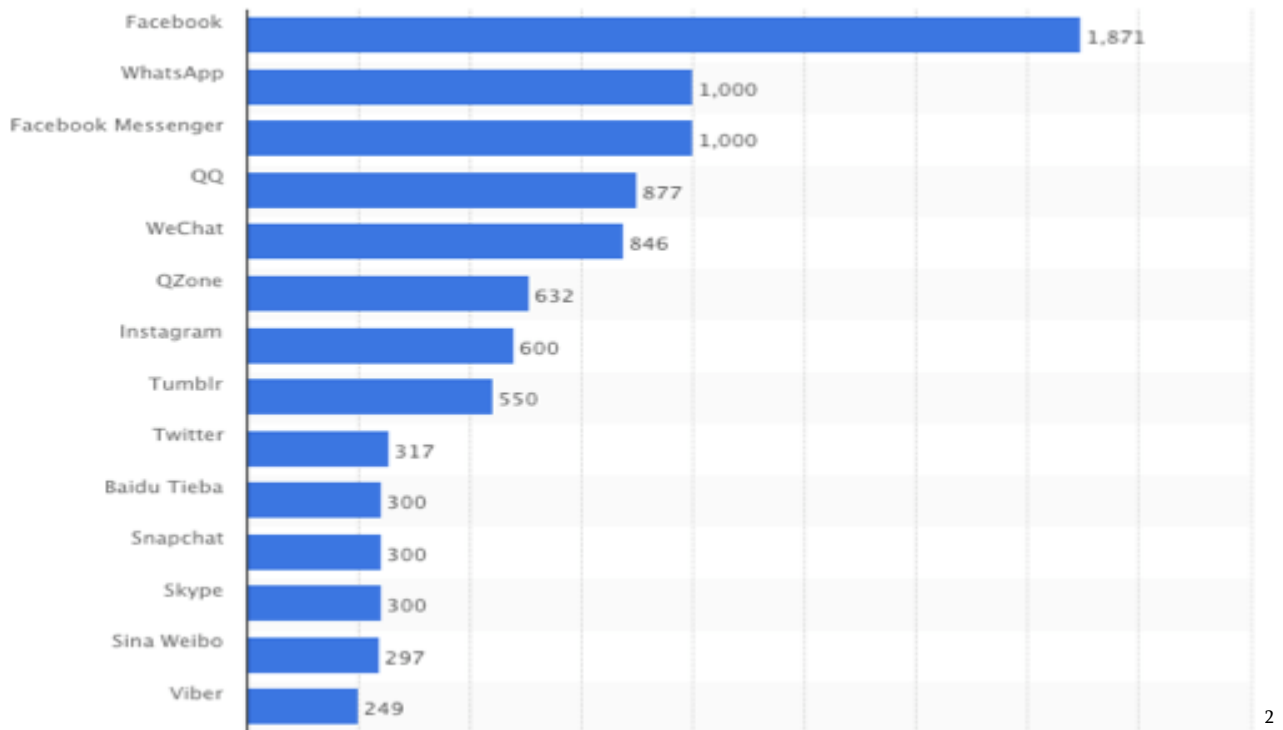

იმას, რომ სოციალური ქსელები სულ უფრო მრავალრიცხოვანი ხდება, ადასტურებს გლობალური საკომუნიკაციო ქსელების მიერ გამოქვეყნებული, 2017 წლის სტატისტიკა. სტატისტიკის თანახმად, ყოველდღიურად იზრდება სოციალური ქსელების მომხმარებელთა რიცხვი.

ინფოგრაფიკაში ასახულია

¹ <https://www.socialbakers.com/>

„ფეისბუქის“, „პინტერესტის“, „ინსტაგრამისა“ „ტვიტერის“ და „ლინკედინის“ მომხმარებელთა რაოდენობის ზრდა 2012 წლიდან 2016 წლამდე.

ამავე სტატისტიკის თანახმად, სოციალური ქსელებიდან, ყველაზე მეტი მომხმარებელი „ფეისბუქს“ ჰყავს. რეიტინგით მას მოსდევს ; WhatsApp, Instagram, Messenger, Skype და სხვ.

სოციალური ქსელების მომხმარებელთა რაოდენობა საქართველოშიც ყოველდღიურად იზრდება. „კავკასიის კვლევითი რესურსების ცენტრის“ კვლევის საფუძველზე დადგინდა, რომ Facebook-ის მომხმარებელთა რეიტინგში საქართველო 88-ე ადგილზეა, სოციალურ ქსელს ქვეყანაში 720 ათას 899 მომხმარებელი ჰყავს.

რაც შეეხება ინტერნეტის მომხმარებელთა რაოდენობას საქართველოში, საერთაშორისო გამჭვირვალობა-საქართველოს ინფორმაციით, ინტერნეტის მომხმარებელთა რიცხვი გაზრდილია.

² <http://www.smartinsights.com/social-media-marketing/social-media-strategy/new-global-social-media-research/>

TI³-ის ინფორმაციით, 2016 წელს მოსახლეობის 40% ყოველდღიურად იყენებს ინტერნეტს. აღნიშნული მონაცემი გასული წლის მაჩვენებელს 5%-ით უსწრებს. აღსანიშნავია ასევე, რომ იმ ადამიანების რიცხვი, რომლებიც 2015 წელს ინტერნეტს საერთოდ არ იყენებდა (46%) 3%-ით არის შემცირებული. რაც შეეხება იმ ადამიანთა რიცხვს, რომლებმაც საერთოდ არ იციან, რა არის ინტერნეტი, მათი პროცენტული მაჩვენებელი საერთო რაოდენობაში 1-ია.

ეს ყველაფერი ნამდვილად შთამბეჭდავი და მისასალმებელია, მაგრამ არ უნდა გამოგვრჩეს , ერთი შეხედვით, მრავალმხრივ დადებითი მოვლენის უკუჩვენებაც, მათ შორის: სიძულვილის ენა, დეზინფორმაცია, ჰომოფობია, შუღლის გაღვივება, კიბერდანაშაულები, ინტერნეტ ბულინგი და ა.შ.

ნაშრომში, ჩვენ კონკრეტულად ერთ თემას ვეხებით, რომელიც არ გამორიცხავს თანაკვეთას, სხვა, ზემოთჩამოთვლილ საკითხებთან. ეს არის ინტერნეტ ბულინგი, იგივე კიბერბულინგი, რომელიც არა თუ საქართველოს, არამედ მსოფლიო გამოწვევაც არის.

³ <https://idfi.ge/ge/statistics-of-internet-users-in-georgia>

ინტერნეტ ბულინგის მსხვერპლი, ძირითადად ბავშვები და მოზარდები არიან, ამაში მარტივად დავრწმუნდებით, კონკრეტული მაგალითების საფუძველზე. ამას ადასტურებს კიბერბულინგის კვლევითი ცენტრის მიერ, რომელიც აშშ-ში მდებარეობს, ჩატარებული არაერთი კვლევაც.⁴ თუმცა, აღსანიშნავია, რომ ამ სახის ბულინგის მსხვერპლი შეიძლება აღმოჩნდეს ნებისმიერი ჩვენგანი. რადგან ძალადობას, არც სქესი გააჩნია, არც ასაკი, არც პროფესია და თანამდებობა.

კიბერბულინგი მსოფლიოში, ერთერთ ყველაზე პრობლემურ საკითხად აღიქმება, რადგან მისი შედეგები სავალალოა. ის, რომ ინტერნეტჩაგრულთა რაოდენობა დღითი დღე იზრდება და ის რომ მსხვერპლთა უმეტესობა სიცოცხლეს სუიციდით ასრულებს (კვლევების თანახმად) ადასტურებს ამ თემის აქტუალობას.

ამას ისიც ემატება, რომ კიბერბულინგი ძალიან მჭიდრო კავშირშია გამოხატვის თავისუფლებასთან, რაც დემოკრატიული სახელმწიფოს ფუნდამენტია. ერთერთი მიზეზი, რის გამოც დღემდე ვერ ხერხდება ბულინგის შეჩერება, შეიძლება სწორედ მისი ეს კავშირი იყოს, თუმცა ჩაგვრა არ არის გამოხატვის თავისუფლება. ამას სიტყვის თავისუფლების რადიკალი დამცველებიც აღნიშნავენ.

ჩვენ მიერ ჩატარებულმა კვლევამაც დაგვანახა ამ კავშირის სიმჭიდროვე, რესპონდენტები არ უარყოფენ კიბერბულინგის საფრთხეს, თუმცა მასთან ბრძოლას სანქციებით, გამორიცხავენ, რათა არ მოხდეს სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლებისგან ბულინგის უხეში გამიჯვნა. და ადამიანის ერთი უფლების დაცვას არ მოჰყვება მეორე უფლების შეზღუდვა.

კვლევის ფარგლებში ჩვენ შევეცადეთ გაგვეჩვენა სიტყვის და გამოხატვის თავისუფლებისგან ჩაგვრა. ნაშრომში ავსახეთ ზღვარი, ადამიანის უზენაეს ღირებულებასა და უდიდეს პრობლემას შორის.

⁴ <http://cyberbullying.org/new-national-bullying-cyberbullying-data>

ნაშრომი შედგება 6 ძირითადი ნაწილისგან: ლიტერატურის მიმოხილვა, რადენობრივი (კონტენტ-ანალიზი) და თვისებრივი (სიღრმისეული ინტერვიუ, ფოკუს-ჯგუფი) კვლევის შედეგები, ძირითადი მიგნებები, კვლევის დიზაინი, თეორიული ჩარჩო, დასკვნა და კვლევის შედეგად შემუშავებული რეკომენდაციები.

ნაშრომის მიზანია გავანალიზოთ კიბერბულინგი და მასთან დაკავშირებული საკითხები. პირველ ნაწილში საუბარია ტერმინზე, მისი რაობა და აქტუალურობა. რა საფრთხეს შეიცავს და რამდენად მწვავედ დგას საქართველოში ინტერნეტ ჩაგვრის პრობლემა? ვინ და როგორ ახდენს ბულინგის ტირაჟირებას? ვინ არიან, ყველაზე ხშირად, კიბერჩაგვრის მსხვერპლები და აგრესორები? როგორია სოციალური ქსელის მომხმარებლის დამოკიდებულება ამ საკითხზე? არის თუ არა, ქართული საზოგადოება ჩაგვრის მიმართ „კეთილგანწყობილი“ ?

რა როლი აკისრია მედიას კიბერბულინგთან დაკავშირებით? არის, თუ არა ის ჩაგვრის ხელშემწყობი და როგორია მედიის პასუხისმგებლობის საკითხი. ამ კითხვებს მედიის ეთიკურობამდე მივყავართ. ნაშრომში შევეცადეთ, პასუხების ასახვა.

ნაშრომს თან ახლავს კიბერბულინგის მაგალითები (დანართის სახით) და ბიბლიოგრაფია.

თავი 1. ლიტერატურის მიმოხილვა

„ადამიანების პატივმოყვარე მისწრაფებებს ბოლო არ აქვს: თავიდან ადამიანები იქით მიილტვიან, რომ თვით ისინი არავინ დაჩაგროს, შემდეგ კი – თავად იწყებენ სხვათა ჩაგვრას.“⁵

რობინ შარმა

1.1. რა არის ბულინგი/კიბერბულინგი?

ტერმინი “ბულინგი”⁶ ფიზიკურ ან ფსიქოლოგიურ ტერორს ნიშნავს, რომელიც ბავშვის მიმართ თანაკლასელთა ან სხვა ბავშვების ჯგუფის მიერ ხორციელდება. ის, ვინც ბულინგს მიმართავს, მიზნად მსხვერპლის დაშინებასა და დამორჩილებას ისახავს. სკოლებში ბავშვები არცთუ იშვიათად განიცდიან ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ ტერორს სხვა ბავშვების მხრიდან. ეს მოვლენა გვხვდება როგორც გოგონებში, ასევე ვაჟებში. უფრო ხშირად ბულინგის მსხვერპლი უმცროსკლასელები არიან.

1993 წელს ნორვეგიელმა ფსიქოლოგმა დ. ოლვეუსმა ტერმინი ბულინგი, განმარტა როგორც: „წინასწარგანზრახული სისტემური აგრესიული ქცევა, რომელიც შეიცავს უთანასწორობას და ძალების ბოროტად გამოყენებას“⁷.

ბულინგი ძირითადად სკოლებში, მოსწავლეებში გვხვდება. სასწავლო დაწესებულებებში ამ პრობლემის მოგვარება მასწავლებელსა და დირექტორს ევალებათ, თუ როგორ ახერხებენ ამას, ეს სხვა საკითხია. ახლა კი, რაც შეეხება კიბერბულინგს.

რა არის კიბერბულინგი?

კიბერბულინგი⁸ ყველაზე გავრცელებული ფენომენია. ეს არის ქმედება, როცა ვინმე იყენებს ინტერნეტს, მეილს, ტექსტურ შეტყობინებას, ჩათს, სოციალურ ქსელს,

⁵ <http://www.robinsharma.com/personal-coaching>

⁶ http://www.newpress.ge/staties_id/1991

⁷ <http://www.pseudology.org/kon/Zametki/ChtoTakoeBulling.htm>

ონლაინფორუმს და სხვა ციფრულ ტექნოლოგიებს იმ მიზნით, რომ შეურაცხყოფა მიაყენოს, დაემუქროს ან დაამციროს სხვა ადამიანი. კიბერბულინგის ტერმინებია ასევე, **ონლაინბულინგი, ინტერნეტბულინგი, ინტერნეტჩაგვრა, ონლაინჩაგვრა, კიბერჩაგვრა** და ა.შ.

კიბერაგრესორი- ადამიანი, რომელიც ახორციელებს კიბერბულინგს.

კიბერმსხვერპლი- ადამიანი, რომელიც ერთხელ მაინც გამხდარა ინტერნეტჩაგვრის მსხვერპლი.

ტრადიციული ბულინგისგან განსხვავებით, კიბერბულინგს არ სჭირდება ფიზიკური ძალა ან პირისპირ შეხვედრა. ხშირად ის ძალიან ბევრი მოწმის წინაშე ხდება. კიბერჩაგვრა ყველა ფორმით და სახით არსებობს ფოტო-ვიდეო-აუდიო-მემე-ქუბი-გიფი- და ა.შ. ნებისმიერს, ვისაც ინტერნეტი ან მობილური ტელეფონი აქვს, შეუძლია წამოიწყოს კიბერბულინგი ვიღაცის მიმართ, ხშირად ანონიმურად და ყოველგვარი იდენტიფიცირების გარეშე. კიბერაგრესორს, შეუძლია მსხვერპლის დამცირება ნებისმიერ დროს, 24 საათის განმავლობაში. იქნება ეს პირადი მიმოწერით დაწყებული და დამთავრებული სოციალური ქსელის შესაძლებლობით, საყოველთაო გავრცელებით.

ინტერნეტბულინგია ასევე პერსონალური ინფორმაციის გასაჯაროებაც. ნებისმიერი ამბავი, ეს შეიძლება იყოს რეალურიც და არარეალურიც. მაგალითად; ჭორების გავრცელება, ფოტომონტაჟი, დეზინფორმაცია და სხვა. ამან შეიძლება დამანგრეველი გავლენა იქონიოს კიბერბულინგის მსხვერპლზე. მის სამუშაო თუ სასწავლო გარემოზე, ზოგადად ცხოვრებაზე. მსოფლიო პრაქტიკაში მრავლად არის მაგალითები, კიბერბულინგის მსხვერპლების დანგრეული ცხოვრების შესახებ.

სწორედ ამ დამანგრეველ შედეგებზე, აქვს მომზადებული კვლევა, კიბერბულინგის კვლევით ცენტრს; კვლევა, სკოლებში ჩატარდა და მასში მონაწილეობა 12-17 წლის

⁸ <http://www.cyberhouse.ge>

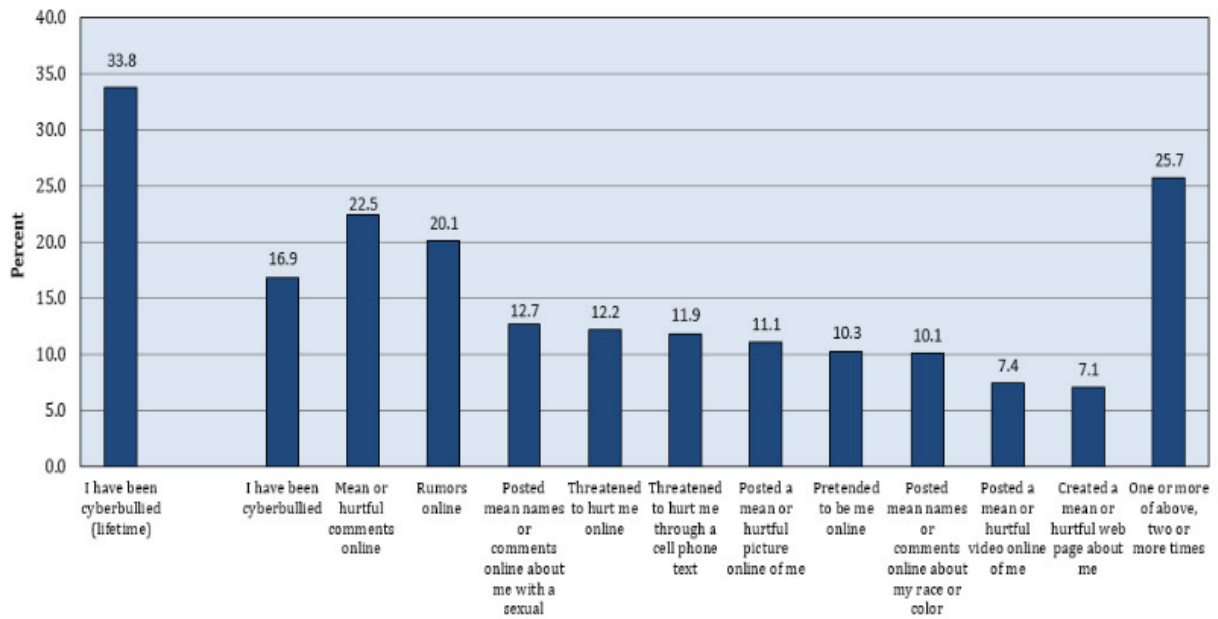
მოსწავლეებმა მიიღეს. მასში ასახულია, თუ რა სიხშირით და ფორმით ხდებიან მოსწავლეები ბულინგის მსხვერპლები.

Sameer Hinduja and Justin W. Patchin (2016)

Cyberbullying Victimization

N=5,707

Nationally-representative sample of 12-17 year old middle and high school students in the U.S.

კიდევ უფრო საგანგაშო სტატისტიკას აქვეყნებს, კიბერბულინგის დახმარების ცენტრი⁹, სტატისტიკაში აღნიშნულია, რომ ინტერნეტ ჩაგვრის 42% სუიცდით სრულდება.

ტერმინი კიბერბულინგი საქართველოში ახალი დამკვიდრებულია, შესაბამისად ქართულ მედიასივრცეში, ლიტერატურა ამ საკითხზე თითქმის არ არსებობს. მსოფლიო პრაქტიკისგან განსხვავებით, საქართველოში დღემდე არ ჩატარებულა ამ საკითხთან დაკავშირებით კვლევა.

ქართული მედია იშვიათად, თუმცა მაინც განიხილავს ბულინგს სკოლაში, მოზარდების პრობლემებს. რამდენიმე ონლაინ გამოცემა კიბერ ჩაგვრის თემასაც ეხება. თუმცა მხოლოდ

⁹ <https://nobullying.com/#>

ვიწრო ჭრილში. ყოველ შემთხვევაში, 2015 წლიდან იმატა ამ საკითხზე მსჯელობამ, საზოგადოების ნაწილი განიხილავს თანამედროვეობის გამოწვევას, დაისვა კითხვები. ამის მიუხედავად, პრობლემის გადაჭრის გზები ჯერ კიდევ არ არის ნაპოვნი. რამდენიმე ონლაინ გაზეთი, კიბერბულინგთან გამკლავების გზებს გვთავაზობს, თუმცა, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, კიბერ ბულინგი განხილულია, როგორც მხოლოდ ბავშვების და მოზარდების პრობლემა. ონლაინ პლატფორმებზე გვხვდება : „ბულინგი სკოლაში“, „ბულინგის მსხვერპლი ბავშვები“, „სკოლა და ბულინგი“. „ბავშვები და ინტერნეტ უსაფრთხოება“ და ა.შ.

ბავშვთა მიმართ ბულინგი, რომ აქტუალური პრობლემაა, ამას „იუნისეფის კვლევაც ადასტურებს. 2012 წელს „იუნისეფის“¹⁰ კვლევებმა სკოლებში არსებული ძალადობის შემთხვევები შეისწავლა და აღმოაჩინა, რომ საქართველოში გამოკითხული ბავშვების 80%-მა ერთხელ მაინც განიცადა ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ძალადობა.

ბავშვთა ბულინგზე მოამზადა კვლევა „იდენტობამ“ სახელწოდებით „ჰომოფობიური ბულინგი საქართველოს საჯარო სკოლებში“. კვლევა თვისებრივი მეთოდებით განხორციელდა და გამოავლინა, რომ საჯარო სკოლების მოსწავლეების გარკვეული ნაწილი განიცდის ჰომოფობიურ ბულინგს, რაც მათ სწავლის ხარისხზე, სწავლის მოტივაციაზე და ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე უარყოფითად აისახება.

კვლევამ ასევე გამოავლინა, რომ სკოლა და განათლების სისტემა არ არის ქმედითი და ეფექტიანი ამ პრობლემის წინააღმდეგ, რაც ერთი მხრივ სახელმწიფო დონეზე არსებული სისტემური ხარვეზებით არის განპირობებული, მეორე მხრივ კი მასწავლებლებისა და სკოლის თანამშრომლების ჰომოფობიური განწყობებით.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ქართული წყაროებში ხშირად ვხვდებით ნაშრომებს, კვლევებს თუ სტატიებს, ბავშვთა მიმართ ბულინგზე, მაგრამ კიბერბულინგზე მასალა ძალიან მწირია. ინტერნეტბულინგით დაინტერესებულებს შეუძლიათ გაეცნონ მასალებს

¹⁰ http://unicef.ge/uploads/Unicef_VAC_GEO_Final3_02_09.pdf

უცხოურ მედიასაშუალებებში, რომლებიც აქტიურად წერენ და განიხილავენ თანამედროვეობის უდიდეს გამოწვევას.

ამერიკის, ადამიანის უფლებებთა დაცვის კომიტეტმა, კიბერბულინგის საწინააღმდეგოდ სპეციალური ვებგვერდი შექმნა www.stopbullying.gov, სადაც მომხმარებელს ამომწურავ ინფორმაციას აწვდის ტერმინთან დაკავშირებით და ცდილობს შეიმუშავოს თავდაცვითი მექანიზმები.

ამავე საიტზე შეგვიძლია გავეცნოთ სოციალური ქსელების დადებით და უარყოფით მხარეებს. ასევე, ვინ წარმოადგენს რისკ ჯგუფებს და კიბერბულინგის აღმოჩენის შემთხვევაში თუ ვის უნდა მიმართოს ადამიანმა.

კიბერბულინგზე უფრო დაწვრილებით, ამ საკითხების კვლევაზე მომუშავე ორგანიზაციის წარმომადგენლობა წერს. „კიბერბულინგის კვლევითი ცენტრი“¹¹, რომელიც კვლევებზე დაყრდნობით ინტერნეტბულინგის ქვეკატეგორიებს გვთავაზობს:

- ელექტრონული ბულინგი, რომელიც ხორციელდება ელექტრონული ფოსტის, ჩატისა და სხვა, პირად სივრცეში შემოჭრის გზებით.
- Sms ბულინგი, რომელიც ტელეფონის საშუალებით ხორციელდება და მსხვერპლი მობილურზე იღებს ბულინგის შემცველ ტექსტებს.
- ონლაინ ბულინგი, მასშტაბურობა, რომელიც ჩაგვრის მასალას ხდის ბევრისთვის ხელმისაწვდომს.

ცენტრი ბულინგის არიდების შესაძლო გზების ძიებაშია.

კიდევ ერთი საინტერესო რესურსი, Sameer Hinduja და Justin W. PATCHIN -ის მიერ შექმნილი სახელმძღვანელოა, სადაც ავტორები კვლევებზე დაყრდნობით სამი თემის თანაკვეთაზე წერენ. „თინეიჯერები, ტექნოლოგია და უბედურება“, ამ კომპონენტების გაერთიანების

¹¹ <http://cyberbullying.org/>

საფრთხეზე, თინეიჯერების, როგორც ყველაზე მოწყვლადი ჯგუფის აღწერილობას და პრევენციის გზების ძიებას ვხვდებით ნაშრომში.

მიუხედავად იმისა, რომ კიბერბულინგის მსხვერპლები ძირითადად ბავშვები და მოზარდები არიან, Pew Research Center- მა ჩაატარა კვლევა და დაასკვნა, რომ ზრდასრული ამერიკელების 40% ყოველდღიურად ხდება ჩაგვრის მსვერპლი, ამავე კვლევაშია ნათქვამი, რომ მოწყვლად ჯგუფს (ზრდასრულებში) ძირითადად 18-29 წელი წარმოადგენს.

რუსი ბლოგერი ოლეგ შესტიაკოვი, თავის ბლოგში „სოციალური ქსელები და კიბერბულინგი“¹² მოზარდებს კონკრეტულ რეკომენდაციებს სთავაზობს:

1. ყოველთვის დაიცავით თქვენი პაროლები, არ გაანდოთ ის სხვას.
2. არ გამოაქვეყნოთ მობილური ტელეფონის ნომერი სოციალურ ქსელებში.
3. სოციალურ ქსელებში დაიმატეთ მხოლოდ ნაცნობი ადამიანები, დანარჩენი დაბლოკეთ.
4. თუ გახდით ძალადობის მსხვერპლი, შეინახეთ მასალა, აჩვენეთ მშობლებს ან პოლიციას.

თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ეს არ არის თავდაცვის სრულყოფილი მექანიზმი, რადგან თანამედროვე ტექნოლოგიებისთვის წინაღობას არ წარმოადგენს ზემოთჩამოთვლილი ხერხები.

ნაშრომზე მუშაობისას, ჩვენ რამდენიმე უცხოურ კვლევას დავეყრდენით; <http://www.endcyberbullying.org> არის კიდევ ერთი საიტი, რომელიც რამდენიმე მიმართულებით მუშაობს და ყოველთვის ანახლებს სტატისტიკას, კიბერბულინგზე.

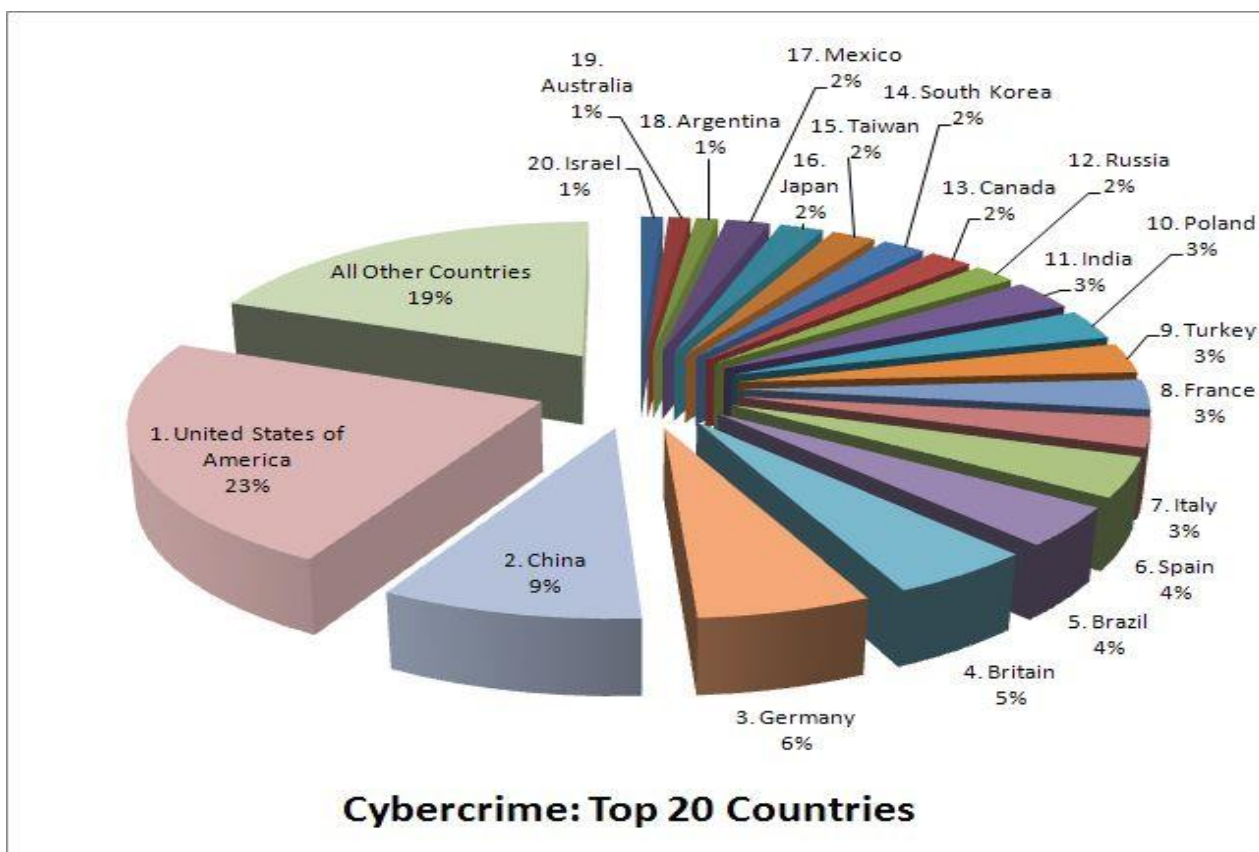
ორგანიზაცია გვთავაზობს სტატისტიკას შემდეგი მიმართულებებით;

1. ინტერნეტის გამოყენების სიხშირე მოზარდებში.
2. მოზარდების შეხედულება თანატოლებზე

¹² igromirnew.ru

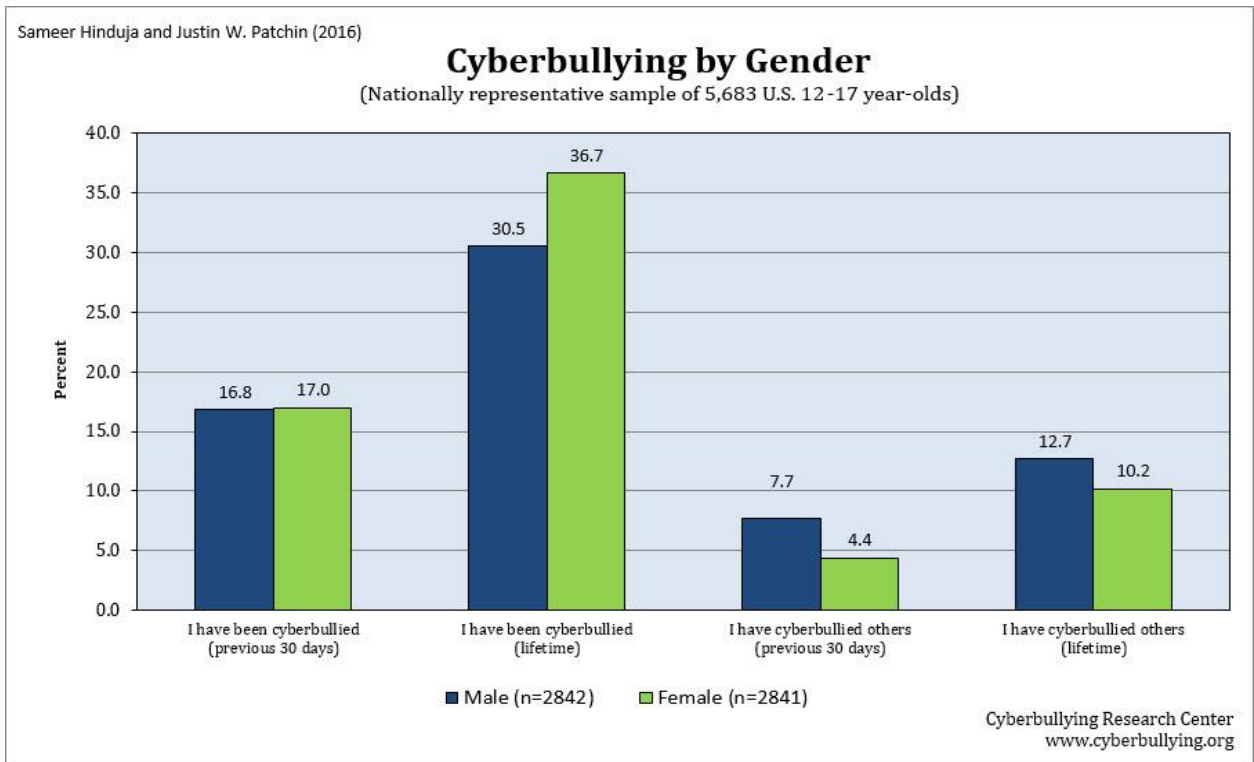
3. უსაფრთხოება და კონფიდენციალურობა - აქ იმ რჩევებს გვთავაზობს, რომელმაც შესაძლოა შეამციროს კიბერბულინგის შემთხვევები.

4. ერთერთი მთავარი მიმართულება, ორგანიზაცია გვთავაზობს მსოფლიო ფენომენს, მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნების მოწყვლადობას კიბერბულინგის მიმართ. (იხ, გრაფიკი).

კვლევის შედეგად დადგინა, რომ მსოფლიო მასშტაბით, აშშ-ში ყველაზე მწვავედ დგას კიბერბულინგის პრობლემა (23%), მას მოსდევს ჩინეთი, გერმანია, იტალია, პოლონეთი და ა.შ.

მსოფლიო პრაქტიკას, არც გენდერის მხრივ გამორჩენია ამ საკითხის კვლევა, კიბერბულინგის კვლევით ცენტრი ინტერნეტჩაგვრას გენდერულ ჭრილშიც განიხილავს და სტატისტიკასაც აქვეყნებს.

კვლევის თანახმად კიბერბულინგის მსხვერპლთა 60% არის ქალი. ხოლო, გამოვლენილ კიბერაგრესორთა უმრავლესობას მამაკაცები წარმოადგენენ (52%). კვლევამ ასევე ჩაგვრის სიმძაფრეც გამოავლინა, აღმოჩნდა, რომ მამაკაცები ბევრად უფრო აგრესიულ ჩაგვრას ახორციელებენ, ვიდრე ქალები.

როგორც კვლევების მიმოხილვამ აჩვენა, კიბერბულინგი ნამდვილად დიდი გამოწვევაა თანამედროვე მსოფლიოსთვის. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში კვლევა ჯერ არ ჩატარებულა, პრობლემის არსებობა მაინც თვალშისაცემია.

1.2. მედია და კიბერბულინგი

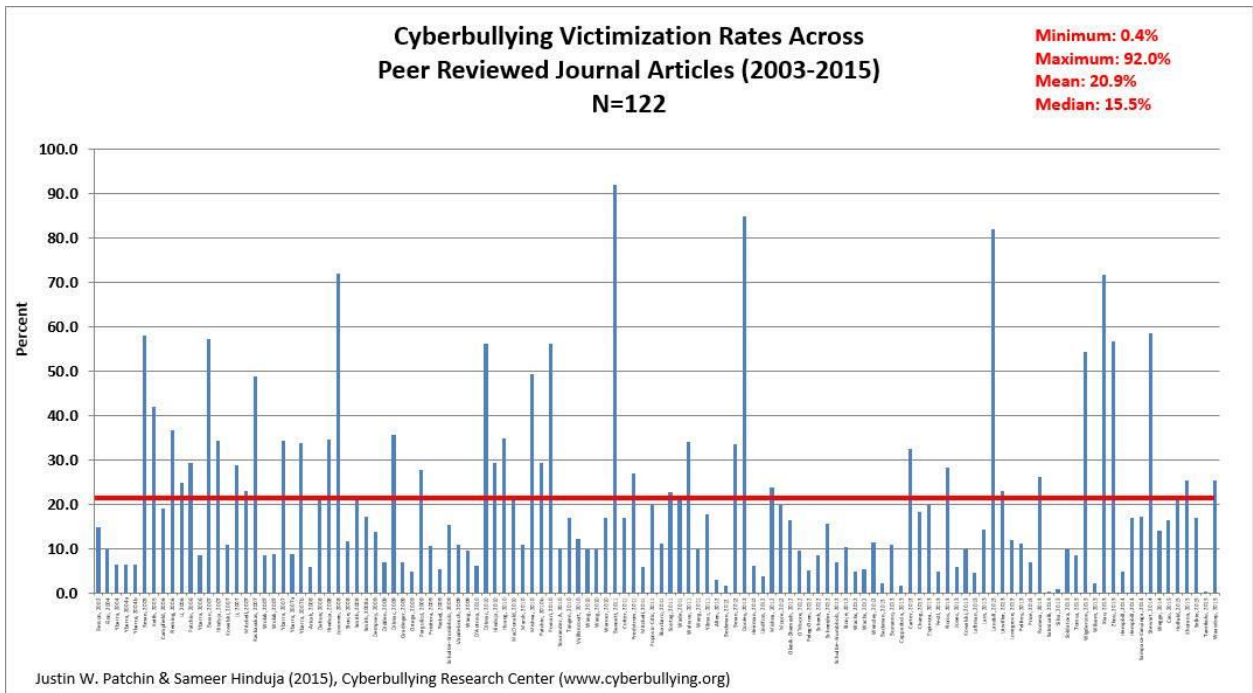
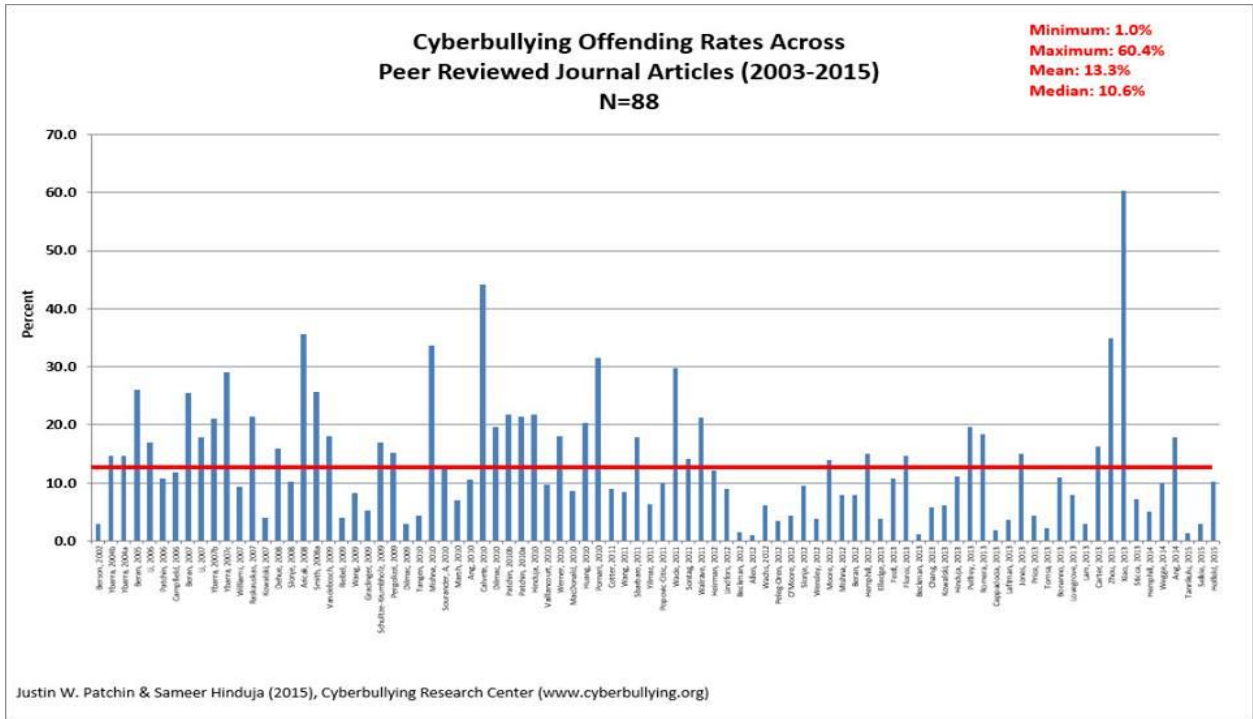
ის, რომ კიბერბულინგი თანამედროვეობის დიდი გამოწვევაა, ამაზე ყველა თანხმდება, ისიც არ არის სადავო, რომ ბულინგის გამომწვევი მიზეზების ძიებას ფსიქოლოგიურ ჭრილთან მივყავართ. თუმცა, აღნიშნულ ნაშრომში, ჩვენ მხოლოდ ნაწილობრივ შევხებით თემის ფსიქოლოგიურ / ფსიქიკურ ასპექტებს, რადგან ჩვენი მიზანია კიბერბულინგისა და სოციალური მედიის კავშირის გამოვლენა.

ახდენს თუ არა მედია კიბერბულინგის გავრცელებას და თუ ახდენს, როგორ. სოციალურ მედიაზე დაკვირვებამ, ამ საკითხზე ღიად საუბრის საშუალება მოგვცა. თუმცა სანამ ქართული მედიის როლზე, კიბერბულინგთან მიმართებაში, ვისაუბრებთ, საინტერესოა უცხოური პრაქტიკის მიმოხილვაც.

2014 წელს, კიბერბულინგის¹³ პრევენციის საერთაშორისო ცენტრმა, ჩაატარა კვლევა, რომლის მიზანიც მედიაში ინტერნეტბულინგთან დაკავშირებული მასალების თემატიკის დადგენა იყო. კვლევის ფარგლებში დამუშავდა 73 სტატია. 73 სტატიიდან 42 ეხებოდა, კიბერბულინგის იმ შემთხვევებს, რომელიც სუიციდით დასრულდა (როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, კიბერბულინგი/ ბულინგი, იმდენად მწვავე პრობლემაა, ხშირად სრულდება მსხვერპლის სუიციდით).

დანარჩენი სტატია კი იმ თემებს, სადაც საუბარი იყო პროცენტულ მონაცემებზე, თუ ვინ წარმოადგენს მოწყვლად ჯგუფს და კვლევების მიმოხილვა იყო. კვლევის მონაცემები, კიბერბულინგის პრევენციის ცენტრმა გრაფიკულად, ასე წარმოგვიდგინა.

¹³ <http://cyberbullying.org/facts> Cyberbullying Prevention and Response: Expert Perspectives

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ქართული მედიის კვლევა ინტერნეტულინგთან დაკავშირებით, დღემდე არ ჩატარებულა. ქართული მედიასივრცე რამდენიმე სტატიით შემოიფარგლება, როცა საქმე ამ საკითხს ეხება. თუმცა, ისიც უნდა ითქვას მედიის წარმომადგენლები, აღნიშნავენ, რომ კიბერბულინგი დიდი გამოწვევაა დღეს, ქართულ და არამხოლოდ ქართულ საზოგადოებაში.

ისინი ხშირად გმოხენ ძალადობას და სოციალური ქსელებით, ეხმიანებიან იმ მედიასაშუალებებს, რომლებიც „კეთილგანწყობილნი“ არიან ბულინგის მიმართ და ასეთ „პროდუქტს“ მომგებიანად „ყიდიან“. სწორედ ამ თემას ეხმიანება, „მედიაჩეკერი“ ბლოგით; „მედია, როგორც კიბერბულინგის წყარო“¹⁴ სტატიაში, მედიის პასუხისმგებლობის საკითხს ესმევა ხაზი. მედია, როგორც ბულინგის ტირაჟირების ხელშემწყობი პლატფორმა.

როცა მედიისა და კიბერბულინგის კავშირზე ვსაუბრობთ, არ შეიძლება არ აღინიშნოს ერთი ტენდენცია, სოციალურ ქსელებში ვრცელდება ვიდეო-ფოტო თუ ტექსტური მასალა, რომლებიც საყოველთაო დაცინვის ობიექტად აქცევენ ამა თუ იმ პირს. ხოლო ამ მასალების პირველწყარო სწორედ ტრადიციული მედია ხდება. ვინაიდან, მედიაში გასული სიუჟეტი სოციალური ქსელში ვრცელდება და ბულინგი ინტერნეტსივრცეში გრძელდება. სწორედ ეს ტენდენცია განსაზღვრავს იმას, რომ მედია ხდება „ბულინგის სათბური“. საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ ხშირ შემთხვევაში მსგავსი მასალის გავრცელებას მედია ხსნის, როგორც „საზოგადოების მაღალი ინტერესებიდან“ გამომდინარე ამბავს და უკუკავშირის განხილვის შემდეგაც, ვერ ახერხებს რესპონდენტების დაცვას კიბერაგრესორებისგან.

პირიქით, დღეს, ქართულ სოციალურ მედიასივრცეში რამდენიმე „ფავორიტი“ „საბულინგოდ გამზადებული“ რესპონდენტი გვხვდება, რომელთა გადაცემაში მოწვევა და უხერხული კითხვების დასმა, პირდაპირპროპორციულია რეიტინგის ამაღლების, რეიტინგის, რომელიც ჩაგვრის შედეგად მიიღწევა. ის, რომ რამდენიმე მედიასაშუალება

¹⁴ <http://mediachecker.ge/mediacritics/detail/246/1>

ხელს უწყობს ადამიანთა ბულინგს, ამას ჩვენი რესპონდენტებიც აღნიშნავენ, თუმცა აზრთა სხვადასხვაობა იკვეთება მაშინ, როცა საქმე განზრახვას ეხება.

რესპონდენტების ნაწილი ამბობს, რომ მედიასაშუალება გამიზნულად აქვეყნებს ისეთ ინფორმაციას, რომელიც აუცილებლად გამოიწვევს ჩაგვრას, რადგან დღეს ჩაგვრა უდრის მოწონებებს და გაზიარებებს, და მეტ პოპულარულობას. ასეთი მედია, სულ მცირე ემიჯნება ეთიკურობას და არღვევს ყველანაირ ჟურნალისტურ სტანდარტს.

ნაწილი კი მიიჩნევს, რომ მედიასაშუალებებმა წინასწარ არ იციან, რომელი მასალა რა რეაქციას გამოიწვევს, შესაბამისად გარკვეულწილად მათ მოხსნილი აქვთ უკუკავშირის პასუხისმგებლობა. ამ საკითხზე მსჯელობა დაწვრილებით, კვლევის ნაწილში ავსახეთ.

მედიასა და ბულინგს შორის კავშირზე, აქტიურად წერენ საქართველოს საზღვრებს გარეთ. Nobullying.com ეს არის ონლაინ ფორუმი, რომელიც სხვადასხვა მიმართულებით ბულინგის შეჩერებას ცდილობს, სწორედ ამ ფორუმზე ვხვდებით, სოციალური მედიის უკუეფექტებს და მის მიერ ბულინგის ტირაჟირების მაგალითებს. მათი კვლევის საფუძველზე დადგინდა თუ რომელი სოციალური ქსელები და მედია ახდენს, ყველაზე ხშირად, ჩაგვრის გავრცელებას. მათ შორის ლიდერების პოზიციას არ თმობს Facebookი.

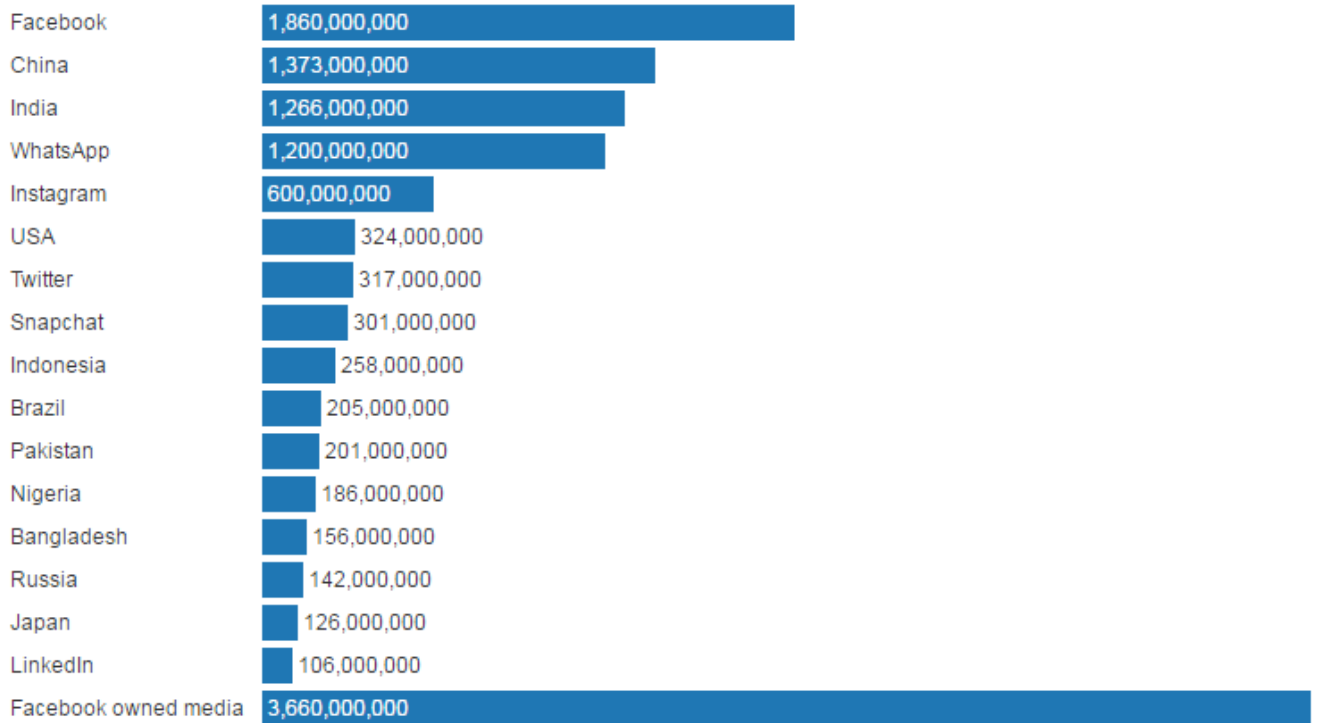
ქართულ რეალობაში, ყველაზე ხშირად ბულინგის ტირაჟირებას და „მასალას“ ჩაგვრისთვის, გასართობი შოუები ახდენენ, მუსიკალური თუ ტელანტმოუები, სადაც ღიად და აშკარად ხდება ადამიანების ჩაგვრა, როგორც ჟიურის, ასევე მაყურებლების მხრიდან. სწორედ ტრადიციული მედიისგან „შობილი“ ბულინგის მხვერპლები ინაცვლებენ სოციალურ მედიაში და ვითარდება კიბერბულინგი.

საქართველოში, ბულინგის მსხვერპლთა უმრავლესობა სწორედ ამ შოუებით „იბადება“, რადგან ჩაგვრის, მასობრივი კიბერშეტევის ქვეშ ექცევა ყველა, ვინც მუსიკალურ შოუში კარგად ვერ იმღერა, ცეკვის შესაძლებლობები ვერ გამოავლინა სათანადოდ, ან თუნდაც რომელიმე ჟიურის წევრს მისი ჩაცმულობა არ მოეწონა. ცალკე თემად არის განსახილველი „ქუჩის გამოკითხვები“, რომელიც წინასწარგამზადებულ საბულინგო მასალას ავრცელებს

მედიაში, და არაერთხელ გამხდარა ჩაგვრის წამქეზებელი. სამწუხაროა ის ფაქტიც, რომ სწორედ ამ გამოკითხვებით განსაზღვრავენ, ხშირს შემთხვევაში, საზოგადოების, ინტელექტუალურ შესაძლებლობებს. და კიდევ, რაც მეტ ადამიანს ჩააგდებ უხერხულ მდგომარეობაში, მით მეტი გაზიარება და მოწონება ექნება შენს მასალას.

1.3. „ფეისბუქი“ და საქართველო

„ქვეყანა“ , რომელიც „მოსახლეობის“ რაოდენობით ჩინეთს უსწრებს. 2017 წლის ივლისის მონაცემებით მას 2 მილიარდი მოსახლე ჰყავს. ეს „ფეისბუქია“ სოციალური ქსელი, რომელიც ჰარვარდის უნივერსიტეტის სტუდენტების მიერ სასწავლო კურსის ფარგლებში შეიქმნა და მალევე იქცა მთელი ამერიკის, შემდგომ კი მსოფლიოს მოსახლეობის თავშესაყარად. ყველაზე მასშტაბურ სოციალურ ქსელს 2 მილიარდი მომხმარებელი ჰყავს და მათი რაოდენობა დღითი დღე იზრდება.

15

ინფორმაციაში ასახულია რეიტინგი, (2016 წლის) სოციალური ქსელები ქვეყნები რომ იყვნენ, რა სურათს მივიღებდით.

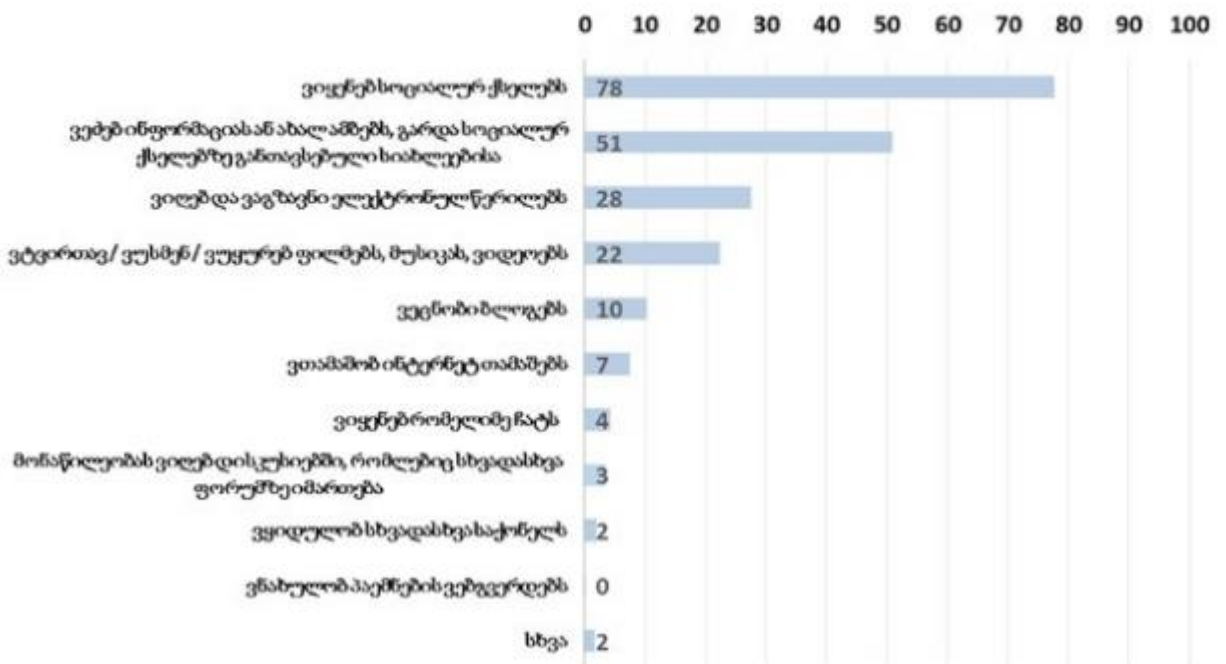
„ფეისბუქი“ საქართველოშიც დიდი პოპულარობით სარგებლობს. მას აქტიურად იყენებს სამთავრობო/არასამთავრობო სექტორი. მედია, ბიზნესფერო თუ სხვა. ბოლო დროს

¹⁵ <https://on.ge/story/362-ti-2016->

ინტერნეტთან წვდომის თვალსაზრისით საქართველოში მდგომარეობა გაუმჯობესდა. შესაბამისად იმატა სოციალური ქსელების მომხმარებელთა რაოდენობამაც.

“საერთაშორისო გამჭვირველობა – საქართველოს” (TI Georgia) ინფორმაციით, ყველაზე ხშირად ინტერნეტს სოციალური ქსელების მოხმარების მიზნით იყენებენ. მაღალია ინტერნეტის, როგორც ახალი ამბების მოძიების წყაროს გამოყენების მაჩვენებელიც. საქართველოში ყველაზე პოპულარული სოციალური ქსელი Facebook-ია. Twitter-ის მომხმარებელთა რიცხვი კი საქართველოში უმნიშვნელოა.

რას აკეთებთ ხოლმე ყველაზე ხშირად, როდესაც ინტერნეტით სარგებლობთ? (q10) - 49%-დან, ვინც იყენებს ინტერნეტს თვეში ერთხელ მაინც

„სოციალურმა ქსელებმა, კერძოდ კი ფეისბუქმა, განსაკუთრებული პოპულარობა მოიპოვა ბოლო წლებში და „დაჩრდილა“ ახალი ამბებისა და სხვა ტიპის ვებ გვერდები. „ფეისბუქი საქართველოში ყველაზე პოპულარული ვებ გვერდია... ის დისკუსიებისა და ინფორმაციის გაცვლის მნიშვნელოვანი პლატფორმის როლს ასრულებს საქართველოს საზოგადოების ლიბერალურ სეგმენტში,¹⁶“ ნათქვამია Freedom House-ს ანგარიშში.

¹⁶ <http://www.tabula.ge/ge/story/54392-freedom-house-feisbuqi-saqartveloshi-kvelaze-popularuli-veb-gverdia>

ერთი შეხედვით პირადი სივრცე, რომელზეც უწყინარი (თქვენი აზრით) ხუმრობა გააზიარეთ, ერთ მშვენიერ დღეს შეიძლება სამსახურის დაკარგვის მიზეზი გახდეს.

მსოფლიო პრაქტიკას, ამის არაერთი შემთხვევა ახსოვს, ამ მხრივაც არ არის საქართველო გამონაკლისი. საჯაროდ გამოხატული ჰომოფობიური განცხადების გამო "იმედის" დილის წამყვანები დათო ქაცარავა და სალომე გოგიაშვილი ტელევიზიიდან გაათავისუფლეს. ეთერში გავიდა სიუჟეტი ბრიტანელ ვარსკვლავ ელტონ ჯონზე, სიუჟეტში ნათქვამი იყო, რომ მას სუროგატი დედისგან მეორე ბავშვი გაუჩნდა. დათომ და სალომემ ამ სიუჟეტის შესახებ პირდაპირ ეთერში თავიანთი აზრი გამოთქვეს. "მე გულწრფელად მეცოდება ელტონ ჯონის ორივე სუროგატი შვილი", – თქვა დათომ. სალომემ კი დაამატა: "მეც ნამდვილად არ მშურს ამ ბავშვების, ვინაიდან, როცა გაიზრდებიან, მათ ორი მამა ეყოლება".

„ოპერა ავსტრალიამ“ თამარ ივერს კონტრაქტი შეუწყვიტა. ამის მიზეზი LGBT ადამიანების მისამართით გაკეთებული განცხადება აღმოჩნდა, სადაც ოპერის მომღერალმა LGBT საზოგადოება ფეკალურ მასებს შეადარა. „ოპერა ავსტრალიის“ წარმომადგენლებმა ივერის განცხადებას „ძალიან არაკორექტული“ უწოდეს.

ეს და კიდევ სხვა მაგალითები, იმაზე მიუთითებს, რომ საჯაროდ გამოხატულ დისკრიმინაციას, უმეტეს შემთხვევაში, მოსდევს სანქციები. შესაბამისად, მზად უნდა ვიყოთ, თუ ერთ დღესაც „ფეისბუქის“ სტატუსის გამო ვინმეს სიძულვილის ობიექტი გავხდებით. მაშ, რა არის გამოსავალი? გამოსავალი არის ის რომ ასჯერ დავფიქრდეთ, სანამ რამეს დავპოსტავთ, აშშ-ს ყოფილი პრეზიდენტი, ბარაკ ობამა ჯერ კიდევ 2009 წელს აფრთხილებდა მოსახლეობას; „ფრთხილად იყავით, სანამ რამეს დაპოსტავთ, გაითვალისწინეთ, რომ თქვენი წარსულის პოსტები შეიძლება აისახოს მომავალზე, და დაიმატეთ მხოლოდ ის ადამიანები ვისაც იცნობთ“.¹⁷

¹⁷<https://barackobama.com/> „Be careful about what you post online as your past may ruin your future. And only add people you only know.. .“

რატომ არის სოციალური მედია ბულინგისთვის ხელსაყრელი?

PEW კვლევითი ცენტრის მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ ამერიკელი ახალგაზრდების 92% ყოველდღიურად იყენებს ინტერნეტს, ხოლო სოციალური ქსელები ერთერთი ყველაზე პოპულარული პლატფორმაა. ამავე კვლევის საფუძველზე დადგინდა, რომ ამ პლატფორმებს უფრო მიმზიდველს ხდის კონფიდენციალურობის და ანონიმურობის შესაძლებლობა. რადგან ძირითადად, აგრესორები სწორედ ე.წ. „ფეიქ“¹⁸ ანგარიშებიდან ახდენენ ჩაგვრას.

ზემოთ, არაერთხელ აღვნიშნეთ, რომ სოციალურ ქსელებს და მედიას, ყოველდღე ემატება მომხმარებელი, რაც თავისთავად, უკონტროლო პლატფორმას კიდევ უფრო მრავალფეროვანს და მრავალკუთხურს ქმნის. და სწორედ აქ ხდება იმდენი მოსაზრების გაჟღერება, რამდენი ადამიანიც არის. ამიტომ არის სოციალური მედია, ყველაზე ხელსაყრელი პლატფორმა ბულინგისთვის. დაუსჯელობის და ანონიმურობის ეფექტი, მეტად „მიმზიდველს“ ხდის, ჩაგვრას. დღეისთვის, სოციალური მედია, არის ის პლატფორმა, სადაც მარტივი კომპიუტერული უნარ-ჩვევებით, შეგიძლია მრავალფეროვანი ინფორმაციის მიღება-გაცემა. ფოტოების, ვიდეოების, „ქუბების“, „მემეების“ თუ გიფების კასკადი, რომელიც ტრიალებს ამ სივრცეში, არჩევანის მრავალფეროვნებას იძლევა.

როცა კიბერბულინგს ვეხებით, ერთი დაშვებაზე უნდა ვისაუბროთ. კერძოდ, ეს არის უნებლიე კიბერაგრესია, შეიძლება ადამიანმა, რომელიც თავის სოციალურ ქსელში, სასაცილო (მისთვის სასაცილო და კეთილი განზრახვით) ვიდეოს ან ფოტოს აზიარებს, უნებლიედ ამ მასალის გმირის ბულინგი გამოიწვიოს, უნდა გვახსოვდეს, რომ ყველაფერს რასაც ვაზიარებთ, ნახულობს ჩვენი სოციალური წრე, რომელთა წევრებიც განსხვავდებიან

¹⁸ fake - ინგლ.ყალბი

ერთმანეთისგან და სხვადასხვა რეაქციები აქვთ. ამ დაშვებას კიდევ ერთ პრობლემადღე მივყავართ, არცოდნასთან.

სოციალური ქსელების მომხმარებელთა ნაწილმა არ იცის რა არის კიბერბულინგი, არ იცის რა საფრთხე ახლავს „ხუმრობას“, რომელსაც აზიარებს. და მისდა უნებურად, ერთვება მასობრივ ჩაგვრაში. ეს ფაქტი, ჩვენ მიერ ჩატარებული კვლევითაც დადგინდა. რაც თავისთავად, კიდევ უფრო ამძაფრებს და ართულებს კიბერბულინგის შემცირებასა და შეჩერებას.

კიდევ ერთი მიმართება, როცა ინტერნეტ ჩაგვრას განვიხილავთ, არის მოწყვლადობა ჩაგვრის მიმართ, რაც ზემოთაღნიშნულ პრობლემას უკავშირდება ნაწილობრივ, ინფორმაციის ნაკლებობას კიბერბულინგთან დაკავშირებით. როგორც, ჩვენი რესპონდენტი ფსიქოლოგები აღნიშნავენ, ადამიანთა გარკვეული ნაწილი, თავად იქმნის იმიჯს, რომელიც იწვევს კიბერაგრესორს, ჩაგვრისკენ. ეს გამოიხატება იმაში, რომ „პოპულარობის“ მიღწევას ყველა სხვადასხვა გზით ცდილობს, ერთერთი ასეთი გზა კი, ფოტო-ვიდეო მასალის გადაღება და მისი სოციალური ქსელებით გავრცელებაა. ამ შემთხვევაში, მსხვერპლებს მოსწონთ მათ მიმართ გამოთქმული რეაქციები (მათ შორის ნეგატიური გამოხატვაც). ამ ფაქტს ფსიქოლოგები, ნარცისიზმს¹⁹ უკავშირებენ.

ნარცისიზმი - კლასიკურ ფსიქოანალიზში ამ ტერმინით აღინიშნება ლიბიდოს მიჯაჭვულობა საკუთარ „მე“-ზე, როგორც ობიექტზე. და მეორადი, როცა ლიბიდოს ნაწილი მოწყდება გარე ობიექტებს და კვლავ მიიმართება საკუთარ „მე“-ზე. ზოგჯერ ნარცისულ შეფერილობას იძენს პიროვნების რაიმე ასპექტი ფიზიკური უნარები, მახვილგონიერება, ღირსება ზოგჯერ ისეთ თვისებას ეხება, რომლითაც ადამიანი არ ამაყოფს, მაგალითად, მშობრობა და ა.შ.

უნდა აღინიშნოს, სოციალური მედიის როლი ანტიბულინგურ კამპანიაშიც, მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი ფაქტი ძალიან ცოტაა, ეს ადასტურებს იმას, რომ შესაძლებელია

¹⁹ <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=6&t=5409>

სოციალური მედიის შესაძლებლობები დადებითი კუთხითაც იქნეს გამოყენებული. ერთერთი ფაქტი, იმ მცირედი შემთხვევებიდან, არის შონის ამბავი.

რამდენიმე წლის წინ ინტერნეტ ფორუმ 4chan-ზე, რომელიც ცნობილია მისი მომხმარებლების სისასტიკით, ერთერთმა წევრმა ჭარბწონიანი მამაკაცის ფოტო დადო, რომელსაც მიაწერა: "ეს ტიპი ვნახეთ, ცეკვას ცდილობდა, რომ დაგვინახა, დავცინოდით, გაჩერდა."²⁰ აღნიშნულმა პოსტმა ბევრი ადამიანის განრისხება გამოიწვია, რომლებმაც ონლაინ ბულინგი სასტიკად დაგმეს.

შედეგად, დაიწყო კამპანია ფოტოზე გამოსახული ადამიანის მოსაძებნად და გასამხნეველად. #finddancingman ონლაინ კამპანია ლოსანჯელესში მცხოვრებმა გოგონამ, სახელად კასანდრა, წამოიწყო.

²⁰ <http://goodnews.on.ge/news/94-internet-bulingis-msxverpli-mamakaci-1700-ma-kalbatonma>

მამაკაცმა იმავე დღეს შექმნა „ტვიტერის“ ანგარიში და კასანდრას და სხვა მხარდამჭერებს გამოეხმაურა, რის შემდეგაც ის სპეციალურად მისთვის მოწყობილ წვეულებაზე დაპატიჟეს, სადაც მასთან ერთად 1727 ქალბატონმა იცეკვა.

როგორც აღვნიშნეთ, ასეთი შემთხვევები ძალიან იშვიათია, თუ გავითვალისწინებთ კიბერჩაგრულთა რაოდენობას. თუმცა, ეს ფაქტი იმის დასტურია, რომ თითოეული ინდივიდის დონეზე განიხილება ბულინგიც კი, თუ გსურს ჩაგვრა, გამონახავ ყველანაირ გზასა და შესაძლებლობას დაჩაგრო. თუ გსურს დაიცვა ჩაგრული, გამონახავ ხერხს. მთავარია რისი გაკეთება გსურს. სოციალური მედია, ქსელები იძლევა არჩევანის უფლებას და ქმედით თავისუფლებას.

ჩვენმა რესპონდენტებმა არაერთხელ აღნიშნეს, რომ სოციალური მედია, ბევრად მეტ დადებით შესაძლებლობას იძლევა, მთავარია ადამიანებმა იცოდნენ მისი სათანადო გამოყენება და არ ისარგებლონ ბოროტად შეუზღუდავი თავისუფლებით.

თავი 2. კიბერბულინგი და კანონმდებლობა

კიბერბულინგი ის ქმედებაა, რომელიც კანონის დონეზე სხვადასხვანაირად ისჯება. აშშ-ის თითოეულ შტატს თავისი დამოკიდებულება აქვს ინტერნეტ ჩაგვრის მიმართ. თუმცა, ფაქტი, ფედერალურ დონეზე რომ განიხილონ, საჭიროა ის რამდენიმე კრიტერიუმს აკმაყოფილებდეს.

კიბერბულინგი კანონის დონეზე ისჯება :

- ❖ როდესაც კიბერბულინგს თან ახლავს ე.წ. ადევნება. აგრესორი მსხვერპლს რეალურადაც უთვალთვალებს და თვალთვალს დაშინებაც ახლავს თან. ამ დანაშაულისთვის სასჯელი 10 წლით განისაზღვრება.
- ❖ როდესაც კიბერბულინგი, შეიცავს დეზინფორმაციას, რომელიმე მაღალ-ჩინოსნის მიმართ და ეს იწვევს მისი რეპუტაციის შელახვას. ეს დანაშაული 5 წლით თავისუფლების აღკვეთით ისჯება.
- ❖ და მესამე შემთხვევა, როდესაც კიბერბულინგი შეიცავს მასალას, სადაც გამოსახულია შიშველი ადამიანი-ადამიანები, სქესობრივი კავშირი და ა.შ.

ეს ის ჩამონათვალია, რომელიც თან უნდა ახლდეს, კიბერბულინგს, ის რომ აღქმული იქნას კანონით დასჯად დონეზე. თუმცა უნდა აღინიშნოს, არანაკლებ მსუბუქი დანაშაულია, როდესაც კიბერაგრესორები შეტევას ამ სამი „დანამატის“ გარეშე ახორციელებენ. რაც შეეხება სხვა ქვეყნების პრაქტიკას...

2015 წელს ახალმა ზელანდიამ მიიღო გადაწყვეტილება, რომელმაც დიდი აჟიოტაჟი გამოიწვია ქვეყანასა და მის ფარგლებს გარეთ. სწორედ ახალი ზელანდია გახდა პირველი ქვეყანა, რომელმაც დასჯადი გახადა კიბერბულინგი. ეს გადაწყვეტილება ინტერნეტ ჩაგვრის ერთერთ ფაქტს მოჰყვა, როდესაც ინტერნეტში გავრცელდა ვიდეო, სადაც ასახული იყო ახალგაზრდების სქესობრივი კავშირი არასრულწოვანებთან. ამავე ვიდეოში იყო ასახული ახალი ზელანდიის პარლამენტის წევრების მიმართ ნეგატიური დამოკიდებულებები, ბულინგი. პარლამენტმა კანონი პირველივე მოსმენით დაამტკიცა,

თუმცა დღემდე აქტიურად განიხილავენ ამ გადაწყვეტილებას, როგორც ახალ ზელანდიაში, ასევე სხვა ქვეყნებშიც.

სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვასთან დაკავშირებული ეს კანონი, დღემდე განხილვის საგანს წარმოადგენს.

კიდევ ერთი სიახლე რაც უნდა აღინიშნოს, კანომდებლობასთან დაკავშირებით, ფედერალურ ნოტარიუსთა პალატას მიეცა უფლება „სქრინშოთები“ გამოიყენოს, როგორც სამხილები. ამ შემთხვევაში, მსხვერპლს შეუძლია მოითხოვოს მორალური ზიანის კომპენსაცია. მთავარია, განხორციელებული აგრესიის ამსახველი მასალა შეინახოს დაზარალებულმა.

რაც შეეხება საქართველოს, კიბერბულინგი არ არის სისხლის სამართლის დანაშაული, თუმცა საქართველოს კანონი, დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ, იცავს საქართველოს მოქალაქეებს. ასევე, პირები, რომლებიც შუღლის გაღვივების მიზნით, ძალადობრივი ქმედებისკენ მოუწოდებენ რასობრივი, რელიგიური, ეროვნული, სოციალური და სხვა ნიშნის ჯგუფებს, დაისჯებიან. სასჯელი თავდაპირველად 5 წლამდე თავისუფლების აღკვეთას ითვალისწინებს. იმ შემთხვევაში, თუ შედეგი მძიმე იქნება, დამნაშავეს 15 წლამდე პატიმრობა ემუქრება. ყოველ შემთხვევაში, შეგვიძლია კიბერბულინგის მიმართ კანონის დონეზე ბრძოლა, რომელიც გარკვეულ სირთულესთან არის დაკავშირებული, თუმცა მაინც შესაძლებელია.

ისევ მედიასა და კიბერბულინგის კავშირს რომ დავუბრუნდეთ. მედიას თავისი პასუხისმგებლობა და მარეგულირებელი მექანიზმები აქვს. ეს არის;

კანონი „გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ მედიას დისკრიმინაციული ტერმინების გამოყენებას უკრძალავს. ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ კანონი მხოლოდ ლიცენზიის მფლობელ მედიასაშუალებებზე ხორციელდება. კანონი „გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ კანონის თანახმად, „სახელმწიფო ცნობს და იცავს სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლებას, როგორც წარუვალ და უზენაეს ადამიანურ ფასეულობებს.

ხელისუფლების განხორციელებისას ხალხი და სახელმწიფო შეზღუდულნი არიან ამ უფლებებითა და თავისუფლებებით, როგორც უშუალოდ მოქმედი სამართლით.“

აღსანიშნავია, რომ კანონმდებლობასთან ერთად მედიას თვითრეგულირების მექანიზმებიც აქვს „მაუწყებლობის შესახებ“ საქართველოს კანონის 56-ე მუხლი აწესებს პროგრამულ შეზღუდვებს, კერძოდ 56-ე მუხლის მე-2 პუნქტის მიხედვით „იკრძალება ისეთი პროგრამების გადაცემა, რომლებიც რაიმე ფორმით რასობრივი, ეთნიკური, რელიგიური ან სხვაგვარი შუღლის გაღვივების, რომელიმე ჯგუფის დისკრიმინაციის ან ძალადობისკენ წაქეზების აშკარა და პირდაპირ საფრთხეს ქმნის.

„მაუწყებელთა ქცევის კოდექსთან“ ერთად ჟურნალისტური ეთიკის ქარტია. მიუხედავად ამ ბერკეტებისა, ინტერნეტის რევოლუციურ ეპოქაში, როცა ინფორმაციის ბრუნვა წარმოუდგენელი ტემპით მიმდინარეობს, აუცილებელი გახდა დამატებითი მარეგულირებელი მექანიზმების შემუშავება.

რაც შეეხება მედიის მარეგულირებელ კიდეც ერთ მექანიზმს, ეს არის Mediacheck-ვებპორტალი, რომელზეც ტელე, ონლაინ და ბეჭდურ მედიაში განთავსებული ჟურნალისტური პროდუქტის ანალიზის შედეგებია თავმოყრილი. მონიტორთა ჯგუფი ყოველდღიურად აკვირდება მედიასაშუალებებს და დაფიქსირებული დარღვევებისა და ხარვეზების შესახებ სტატიებს, მოკლე სიახლეებსა და საავტორო სვეტებს ამზადებს. სწორედ ამ პორტალზე ვხვდებით ყველაზე ხშირად, კიბერბულინგთან დაკავშირებულ მასალებს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ჩამოთვლილი მექანიზმები ვრცელდება მხოლოდ ლიცენზიის მფლობელ მედიასაშუალებებზე. თუმცა, რამდენად ემორჩილება სოციალური მედია ამ მექანიზმებს? ან ემორჩილება კი? ამ კითხვებს მივყავართ იმ პრობლემამდე, რამაც განსაზღვრა ნაშრომი. „ბულინგი სოციალურ მედიაში“. რაშია გამოსავალი? სწორედ ამის გარკვევა წარმოადგენს ჩვენი კვლევის ძირითად მიზანს. ფოკუს-ჯგუფებითა და სიღრმისეული ინტერვიუებით შევეცადეთ პასუხის ძიება.

თავი 3. კიბერბულინგი და გამოხატვის თავისუფლება

საქართველოს კონსტიტუციის მე-19 მუხლში აღნიშნულია, რომ: „ყოველ ადამიანს აქვს სიტყვის, აზრის, სინდისის, აღმსარებლობისა და რწმენის თავისუფლება.“ გამოხატვის თავისუფლებას განსაკუთრებული ადგილი უკავია ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა სისტემაში, რადგან სწორედ ის განაპირობებს სხვა უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობის შესაძლებლობას. სწორედ ამიტომაც, გამოხატვის თავისუფლება განსაკუთრებული დაცვით სარგებლობს.

ჯორჯ ორუელი თავისუფლებას განმარტავდა ასე; „ თუ კი, თავისუფლება საერთოდ ნიშნავს რამეს, უპირველესად, ნიშნავს რომ ხალხს უთხრა ის, რისი მოსმენაც მათ არ სურთ“

21

და მაინც, რა არის გამოხატვის თავისუფლება?

- ეს არის, ძირითადი უნივერსალური ღირებულებაა, რომელიც საფუძვლად უდევს ადამიანის უფლებებს და განსაზღვრავს პიროვნების ღირსებას. მისი მნიშვნელობა აღიარებული იქნა გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ, როდესაც მიიჩნიეს, რომ გამოხატვის თავისუფლება „ქვაკუთხედია ყველა იმ უფლებისა, რომელთა დაცვაც გაეროს პრიორიტეტს წარმოადგენს“ (UNGA, 1948).
- იმ საზოგადოებებში, სადაც გამოხატვის თავისუფლება დათრგუნულია, როგორც წესი ადგილი აქვს ადამიანის უფლებათა ხშირი დარღვევის ფაქტებს და პირიქით, იქ სადაც დაცულია გამოხატვის თავისუფლება, მეტია შესაძლებლობა ადამიანის უფლებათა დარღვევის ფაქტების გამოვლენის და შემცირებისა. გამოხატვის თავისუფლება აღიარებულია გაეროს ყველა ძირითადი დოკუმენტით, მათ შორის სამი ძირითადი რეგიონალური ხელშეკრულებითაც.

ადამიანის უფლებათა უნივერსალური დეკლარაციის მე-19 მუხლი შემდეგნაირად განსაზღვრავს გამოხატვის თავისუფლებას:

²¹ „if liberty means anything at all, it means the right to tell people, what they do not want to hear“ -.wikiquote.org

- „ყოველ ადამიანს აქვს აზრის და მისი თავისუფლად გამოხატვის თავისუფლება. ეს თავისუფლება მოიცავს ადამიანის უფლებას იქონიოს საკუთარი აზრი და დაუბრკოლებლად მოიძიოს, მიიღოს და გაავრცელოს ინფორმაცია და იდეები ყოველგვარი საშუალებებით, სახელმწიფო საზღვრების მიუხედავად.“²²

მაგრამ, ხშირ შემთხვევაში სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება აღქმულია, როგორც თავისუფლება საზღვრებს გარეშე, რაც თავისთავად უკონტროლოს ხდის სივრცეს. განსაკუთრებით სოციალურ ქსელების სივრცეს, სადაც ყოველგვარი იდენტიფიცირების გარეშე, შესაძლებელია აგრესიის განხორციელება, ნებისმიერი სახის აზრის/ ქმედების დაფიქსირება ნებისმიერი ადამიანის მიმართ, და ამ ყველაფერს აზრის გამოთქმის უფლება უწოდო.

საქართველოს კონსტიტუცია, სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვების შესაძლებლობასაც გულისხმობს. კონსტიტუციის 24-ე მუხლის შესაბამისად:

- სიტყვის თავისუფლება შეიძლება შეიზღუდოს სახელმწიფო უშიშროების, ტერიტორიული მთლიანობის ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად, დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად, სხვათა უფლებებისა და ღირსების დასაცავად, კონფიდენციალურად აღიარებული ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად ან სასამართლოს დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის უზრუნველსაყოფად.

ხოლო კონსტიტუციის 19-ე მუხლის შესაბამისად;

- სიტყვის თავისუფლება შეიძლება შეიზღუდოს სხვათა უფლებების დაცვის უზრუნველსაყოფად.

²² მენდელი ტობი. გამოხატვის თავისუფლების საერთაშორისო სტანდარტები,-თავისუფლების ინს-ტი, თბ. 2004,

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციაში²³, რომელიც საქართველოში ძალაშია საქართველოს უზენაესი საბჭოს 1991 წლის 15 სექტემბრის დადგენილებით, 29-ე მუხლის მეორე ქვეთავში აღნიშნულია;

- თავის უფლებათა და თავისუფლებათა განხორციელებისას ყოველი ადამიანი უნდა განიცდიდეს მხოლოდ ისეთ შეზღუდვებს, როგორც კანონითაა დადგენილი მარტოდენ იმ მიზნით, რათა უზრუნველყოფილ იქნას სხვების უფლებათა და თავისუფლებათა ჯეროვანი აღიარება და პატივისცემა და დაკმაყოფილდეს ზნეობის, საზოგადოებრივი წესრიგისა და საერთო კეთილდღეობის სამართლიანი მოთხოვნები დემოკრატიულ საზოგადოებაში.

დაწერილი კანონებით, ადამიანის თავისუფლება მთავრდება იქ, სადაც იწყება სხვისი თავისუფლების შეზღუდვა. თუმცა, არსებობს შემთხვევები, თან ბოლო დროს მრავლად, როდესაც მხოლოდ დაწერილი კანონები, ვერ უზრუნველყოფს საყოველთაო თავისუფლების შენარჩუნებას.

ნაშრომში არაერთხელ აღვნიშნეთ, გამოხატვის თავისუფლებისა და კიბერბულინგს შორის არსებული მჭიდრო კავშირი. რაც კიდევ უფრო რთულს ხდის ჩაგვრის მიმართ რაიმე სანქციების დაწესებასა და აკრძალვებს, რათა არ მოხდეს დემოკრატიული სახელმწიფოს ფუნდამენტური ნიშნის შევიწროვება. განსაკუთრებით საფრთხილო საკითხია, ეს საქართველოსთვის და პოსტსაბჭოური ქვეყნებისთვის, სადაც სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლება ისედაც (სხვადასხვა მიზეზებით) ექცევა ზეწოლის ქვეშ.

ამ საკითხს აქტიურად განიხილავს მსოფლიო, მსჯელობენ კიბერბულინგსა და გამოხატვის თავისუფლებას შორის ზღვარზე, თუმცა, დღემდე ვერ მოხერხდა ამ საზღვრების გავლება. ერთადერთი ქვეყანა, რომელმაც შეძლო გარკვეული ღონისძიება გაეტარებინა თავისი

23

<http://ujg.ge/ka/content/%E1%83%90%E1%83%93%E1%83%90%E1%83%9B%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%A3%E1%83%A4%E1%83%9A%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%90%E1%83%97%E1%83%98>

მოქალაქეების ინტერნეტ ჩაგვრისგან დასაცავად, არის ახალი ზეღანდია. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ფაქტმა დიდი კამათი და აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია.

კითხვა, სად გადის ზღვარი გამოხატვის თავისუფლებასა და ინტერნეტჩაგვრას შორის?

ამ კითხვით, ჩვენი კვლევის ფარგლებში, რესპონდენტებს მივმართეთ. ამ ორი ცნების გამიჯვნა, საკმაოდ რთული აღმოჩნდა. კიბერბულინგის პრობლემის სიმწვავეს არცერთი მათგანი არ უარყოფს, თუმცა გამოხატვის თავისუფლებისგან მის გამიჯვნას საფრთხილოდ მიიჩნევენ.

მედიის წარმომადგენლები და იურისტები ამბობენ, რომ დროა ამ საკითხზე მომუშავე სპეციალური კომისია შედგეს, არასამთავრობო თუ სამთავრობო სექტორმა აქტიურად უნდა დაიწყოს კიბერბულინგის კვლევა, საზოგადოების ინფორმირება ამ საკითხზე და მხოლოდ ამის შემდგომ განხროციელდეს რაიმე სახის, სადამსჯელო ქმედება. რათა თავიდან იქნას არიდებული, დემოკრატიის ფუნდამენტური ღირებულების რისკის ქვეშ აღმოჩენა.

ვინაიდან, ყველა სახელმწიფო ვალდებულია დაიცვას მოქალაქეები ყოველგვარი საფრთხისგან, მათ შორის ინტერნეტ-ჩაგვრისგანაც, აუცილებელია ამ საკითხის დღის წესრიგში დაყენება.

თავი 4. თეორიული ჩარჩო

ფრეიმინგის თეორია და ინტერნეტის ეფექტი

შეგიძლია იგრძნოს ის, რასაც მე ვგრძნობ?

ინტერნეტბულინგი ის თემაა, რომელიც ფრეიმინგის თეორიის ჭრილში არის განსახილველი, თუმცა თეორიას თუ ინტერნეტის ეფექტებსაც დავუმატებთ, ეს შესაძლებლობას მოგვცემს საკითხი ერთიანად და ახლებურად აღვიქვათ. სწორედ ეს ორი თეორია გასაზღვრავს პრობლემის არსსა და მიზანმიმართულებას. ვიდრე განვიხილავთ, თუ რა სახის ფრეიმები გამოიყენება ბულინგის შემცველი საკითხების გაშუქებისას ქართულ მედიაში. საინტერესოა ფრეიმინგის თეორიის გასაზღვრებებიც:

ფრეიმინგის თეორიას ²⁴ენტმანი (1993) ხსნიდა:

“ფრეიმის ორი დონე არსებობს. პირველია გონებაში გამჯდარი პრინციპები და მეორე - ახალი ამბების ტექსტის პარამეტრები. ფრეიმინგის პროცესი მოიცავს რეალობის რომელიმე ასპექტის არჩევას და მისი ტექსტური გზით გადაცემას ისე, რომ ჩანდეს პრობლემა, კაუზალური ინტერპრეტაცია, მორალური შეფასება და რეკომენდაცია”.

რისი (2007) კი ასე ამ თეორიას ასე განმარტავს:

„ფრეიმინგი არის მეთოდი, რომლის საშუალებითაც ჟურნალისტები არჩევენ და განსაკუთრებული ხაზგასმით გამოყოფენ კონკრეტულ მოვლენებს ინფორმაციის მომზადებისა და მისი საზოგადოებისათვის მიწოდების პროცესში. ფრეიმინგი მიუთითებს იმაზე, თუ როგორ არის სტრუქტურირებული საკითხები და მოვლენები და რა შინაარსობრივი დატვირთვა ენიჭება მათ.“

რაც შეეხება აღწერითი ფრეიმინგის ტექნიკების, რომელიც გამოყენებული იქნა ჩვენს კვლევაში, გულისხმობს იმას, თუ როგორაა ესა თუ ის ისტორია გაშუქებული.

²⁴ ენტმანი (1993 წ.გამოშვება)

აღწერითი ფრეიმინგის ტექნიკები გულისხმობს ისეთი საკითხების გადაჭრას, როგორცაა: რომელი სურათები უნდა გადაიღეს ამბის გაშუქებისას? ვისი ციტირება უნდა მოხდეს? როგორი ენით უნდა იყოს ტექსტის ანალიზი დაწერილი? სურათები და გამოყენებული ენა შეიძლება უმნიშვნელოვანესი იყოს იმისთვის, რომ აუდიტორიამ მესიჯი სწორად გაშიფროს.

ფრეიმინგის თეორია, ზუსტად იმ კითხვებს სვამს, რომელსაც კვლევის ფარგლებში გავეცით პასუხი, როდესაც მედიასა და კიბერბულინგს შორის კავშირზე ვისაუბრეთ.

„ფრეიმის ძალა მდგომარეობს იმაში, რომ ის შეძლება საზოგადოებაზე შეუმჩნეველ, მაგრამ მძლავრ ეფექტს ახდენდეს. თუნდაც იმ თვალსაზრისით, რომ მისი დახმარებით პრეზიდენტის დამხობაც კი იყოს შესაძლებელი.“²⁵ ეს განმარტება ასახავს, მის ძალას და ეფექტს საზოგადოებაზე და შესაბამისად, მედიის პასუხისმგებლობის საკითხს უკავშირდება.

კერძოდ, სწორედ მედიის წარმომადგენლები წყვეტენ, რა მასალა, რომელი რესპონდენტი, რა ფრეიმით გააშუქონ. „სწორად“ კომერციაზე ორიენტირებული ფრეიმი, არის ის რასაც სამწუხაროდ, ტრადიციული მედიაც იყენებს და სოციალურიც.

ფრეიმინგის თეორიის მიხედვით, მედია, გარკვეული „ფრეიმების“ გამოყენებით, აუდიტორიას არამხოლოდ აწვდის ინფორმაციას ფაქტის შესახებ, არამედ აძლევს გარკვეულ ორიენტირს, თუ როგორ იფიქროს ამ მოვლენების შესახებ.²⁶

“აუდიტორია შეიძლება იყოს აქტიური მედიის გამოყენებისას, მაგრამ ეს აქტიურობა არ არის ძალაუფლების საწინდარი”.²⁷

ფრეიმინგი, რედაქციის, მედიის წარმომადგენლის ხელშია, ის ირჩევს მომხმარებელს მასალა რა ფრეიმით მიაწოდოს. სწორედ ამიტომ არის მნიშვნელოვანი მასალის

²⁵ (Tankard, 2003, გვ. 97).

²⁶ (Brown, 2002)

²⁷(ანგი 1990)

ეთიკურობა, ხარისხი, ჩარჩო. რადგან მაყურებელი, მკითხველი თუ მსმენელი, ენდობა მედიასაშუალებას, ავრცელებს გამოქვეყნებულ ამბავს, და ამრავლებს იმ ჩარჩოს, რომლითაც მას სთავაზობენ ინფორმაციას.

რაც შეეხება ინტერნეტის ეფექტს...

21-ე საუკუნე ინტერნეტის ეპოქაა, სურვილის მიუხედავად ყველა გზა ინტერნეტამდე მიდის და გვინდა თუ არა თანამედროვე ცხოვრების განუყოფელ ნაწილად იქცა. ინტერნეტის გავლენის გაზომვა ძალიან მარტივად არის შესაძლებელი, ამისთვის საკმარისია მხოლოდ და მხოლოდ, საკუთარ თავს დავაკვირდეთ, დღეში თუ რა დროს ვუთმობთ მას. გაგიკვირდებათ და, ძალიან ხშირად, დღის დაგეგმვაც ინტერნეტით ხდება.

ინტერმედია ინტერნეტის გავლენაზე წერს: „ჩვენს ქვეყანაში სოციალური ქსელების ძირითადი მომხმარებლები არიან 12-40 წლის ადამიანები, ფსიქოლოგების ყურადღება მაინც მიქცეულია მოზარდთა ჯგუფზე. საქმე ისაა, რომ ასეთ ასაკში ფსიქიკა საკმაოდ არამდგრადია და ხშირად ვითარდება "ინტერნეტ დამოკიდებულება". ამ დაავადებას დიდი გავლენა აქვს მოსწავლეების აკადემიურ მოსწრებაზე, მსოფლმხედველობაზე, სოციალიზაციაზე და არც ისე იშვიათია სექსუალური აღზუნების შემთხვევებიც.“²⁸

„ინტერნეტში ჩართულობის განუხრელი რიცხვის ზრდის შედეგად საინფორმაციო საშუალებებმა თითოეული ადამიანის ყოველდღიურ ცხოვრებაში დიდი როლი შეასრულოს. ეს კი იმაზე მიუთითებს, რომ დღეს საზოგადოება უფრო მეტადაა მიჯაჭვული მედიაზე, ინტერნეტზე, ვიდრე აქამდე იყო.“²⁹

შესაბამისად, ინტერნეტის ეფექტი პირდაპირ კავშირშია ინტერნეტბულინგთან. ამ საკითხის კვლევისთვის კი ოპტიმალურია სწორედ ამ ორი თეორიული ჩარჩოს გამოყენება.

²⁸ ²⁸ Intermedia.ge/internet

²⁹ ჰეივუდი (2007) .

თავი 5. კვლევის მეთოდოლოგია

„ბულინგი სოციალურ ქსელებში“ სამაგისტრო ნაშრომის საკვლევად ავირჩიეთ, სოციალური კვლევის მეთოდებიდან, სიღრმისეული ინტერვიუ და ფოკუს-ჯგუფები. აღნიშნულმა მეთოდებმა შესაძლებლობა მოგვცა, კვლევის ჰიპოთეზა დაგვედასტურებინა და ზემოთ აღნიშნულ კითხვებზე პასუხი გაგვეცა.

სიღრმისეული ინტერვიუ³⁰ ეს არის ინტერვიუს სახეობა, რომელიც ფართოდ გამოიყენება თვისებრივ მეთოდებში. ესაა ნაწილობრივ სტრუქტურირებული ინტერვიუ, რომელიც სადისკუსიო გეგმის საფუძველზე წარიმართება და მიზნად ისახავს, შეიტყოს რესპონდენტის არა მხოლოდ დამოკიდებულება და პოზიცია, არამედ მოტივაციები.

რობერტ ვაისი განიხილავს სიღრმისეულ ინტერვიუს როგორც;

„ინტერვიუერსა და რესპონდენტს შორის თანამშრომლობის პროცესს, რომელიც დროსაც ორივე მონაწილეს ერთი მიზანი ამოძრავებს - ესაა ახალი ინფორმაციის წარმოება კვლევის თემასთან დაკავშირებით. მეტიც, მისი თქმით, ამ თანამშრომლობაში ინტერვიუერი „ის ინსტრუმენტია, რომლის საშუალებითაც რესპონდენტი მოგვითხრობს თავის ამბავს“.³¹

ინტერვიუები ჩავწერეთ ჟურნალისტებთან, ფსიქოლოგებთან, სოციალური მედიის მენეჯერებთან, იურისტებთან, არასამთავრობო/ სამთავრობო სექტორის წარმომადგენლებთან. ადამიანებთან, რომელთაც ყოვედღიური შეხება აქვთ სოციალურ მედიასა და სოციალურ ქსელებთან. სულ 16 ინტერვიუ. ინტერვიუების პერიოდი 20.01.2017-02.06.2017.

რაც შეეხება კვლევის მეორე მეთოდს;

³⁰ <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=5&t=11010>

³¹ <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-11--10-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-01-1-OutfZz-8-00&cl=CL2.10&d=HASH0129b5727ecf269b3f2c1338.3&x=1>

ფოკუს-ჯგუფი³² არის დაგეგმილი დისკუსია ინტერესის მქონე პირთა მცირე ჯგუფში (4-12 მონაწილე), რომელსაც მოდერატორი უძღვება. ის ისეა შექმნილი, რომ ტოლერანტულ და მშვიდობიან გარემოში ინტერაქტიული ჯგუფის სტრუქტურირებულ დისკუსიაზე დაკვირვებით მიღებულ იქნეს ინფორმაცია ადამიანების განწყობასა და იმ ღირებულებებზე, რომლებიც განსაზღვრულ თემას ეხება და იმაზე, თუ რატომ არსებობს ისინი. აქედან გამომდინარე, ფოკუს-ჯგუფი შეიძლება განხილულ იქნეს ფოკუსირებული ინტერვიუს და სადისკუსიო ჯგუფის კომბინაციად. ფოკუს-ჯგუფების ჩატარება შესაძლებელია ინტერნეტითაც.

ეს არის ³³ ჯგუფური ინტერვიუს სახეობაა, რომლის მსვლელობაც გარკვეულ წესებს ემორჩილება და რომელსაც სპეციფიკური მიზნები ახასიათებს. სიღრმისეულ ინტერვიუსთან შედარებით, ფოკუს-ჯგუფს ის უპირატესობა აქვს, რომ რამდენიმე ადამიანისაგან შემდგარ ჯგუფში ყოველთვის აღმოჩნდება ხოლმე ადამიანი, რომელიც სხვებთან შედარებით უფრო გულახდილია, და მისი გულახდილობა, როგორც წესი, ჯგუფის სხვა წევრების გულახდილობასაც იწვევს.

როგორც მკვლევართა დიდი ნაწილი მიიჩნევს, ფოკუს-ჯგუფები საშუალებას გვაძლევს, არა მხოლოდ ძალიან ღრმად შევისწავლოთ ესა თუ ის რთული საკითხი, არამედ, შევიქმნათ ნათელი წარმოდგენა ამ საკითხის ირგვლივ საზოგადოებაში არსებული აზრთა მრავალფეროვნების შესახებ.

კვლევის ფარგლებში, ჩავატარეთ ორი ფოკუს-ჯგუფი. სულ 22 მონაწილე. ფოკუს-ჯგუფების ჩატარების პერიოდი 22.02.2017-02.06.2017. ფოკუს-ჯგუფებში მონაწილე ადამიანებს აერთიანებდათ, სოციალურ ქსელებში ჩართულობა.

³² <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-11--10-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-01-1-OutfZz-8-00&a=d&cl=CL2.20&d=HASH0117699d58fba80bd37504f3.3.6>

³³ <http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-00000-00---off-0civil2--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-11--10-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-01-1-OutfZz-8-00&a=d&cl=CL2.10&d=HASH0129b5727ecf269b3f2c1338.4>

5.1. კვლევის ძირითადი მიგნებები

„ბულინგი სოციალურ მედიაში“

1997 წელს³⁴, მსოფლიო ინტერნეტსივრცე სკანდალურმა ამბავმა მოიცვა, ამერიკის ისტორიის ერთერთი ყველაზე ხმამაღალი სექსსკანდალის მონაწილე მონიკა ლევინსკი იყო, რომელმაც საზოგადოებას თავის და ბილ კლინტონის სასიყვარულო თავგადასავალზე უამბო. ამ ისტორიის გამო 1999 წელს ბილ კლინტონის იმპიჩმენტის საკითხიც დადგა. საბოლოოდ სენატმა გაამართლა კლინტონი და მან შეინარჩუნა თანამდებობა. რაც შეეხება, მონიკა ლევინსკის ის საყოველთაო დაცინვის ობიექტად იქცა. მის მიერ გადადგმული თითოეული ნაბიჯი, მედიისა და საზოგადოების მხრიდან გარიყული იქნა და საბოლოოდ, ლევინსკის ყველა „რადარიდან“ გაუჩინარება მოჰყვა.

სწორედ, მონიკა ლევინსკი გახდა, კიბერბულინგის ერთერთი პირველი მსხვერპლი, ამ შემთხვევაშიც, ინტერნეტჩაგვრამ დამანგრეველი გავლენა იქონია მსხვერპლზე.

ონლაინჩაგვრა სულ უფრო აქტუალური პრობლემა ხდება, კიდევ უფრო მრავლდება ამ მიზეზით, თვითმკვლევლობის შემთხვევები.

2015 წლის სექტემბერში, სუიციდით დაასრულა სიცოცხლე, 31 წლის იტალიელმა ქალბატონმა, რომელმაც ვერ გაუძლო ინტერნეტ ზეწოლას, ინტიმური ვიდეორგოლის სოციალურ ქსელებში გავრცელების გამო.

სუიციდით დამთავრდა კიდევ ერთი იტალიელი ქალის სიცოცხლეც, რომელსაც ნამდვილი კომმარი მოუწყვეს ინტერნეტტროლებმა. ტიციანა კანტონეს³⁵, პირადი ცხოვრების ამსახველი კადრები, რომელსაც ის მეგობარს უგზავნიდა, გარკვეული გზებით სოციალურ ქსელებში გავრცელდა. პიროვნების იდენტიფიცირება მარტივად მოხდა და შესაბამისად, ინტერნეტჩაგვრამ დიდი მასშტაბები მოიცვა. კანტონეს, სამსახურისა და

³⁴ <https://www.biography.com/people/monica-lewinsky-21292085>

³⁵ <https://pravo.ru/review/view/120114/>

ქვეყნის დატოვება მოუწია, თუმცა ამან მაინც ვერ შეაჩერა მასზე ბულინგი, საბოლოოდ მან სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა.

კიდევ ერთი შემთხვევა, რომელმაც ასევე, დამანგრეველი შედეგი გამოიწვია. 15 წლის ამანდა ტოდის³⁶ ისტორიაა, რომელსაც 2012 წელს გაშიშვლება აიძულეს, ვიდუო გადაუღეს და შემდეგ რგოლის სოციალურ ქსელში გააზიარეს. ბულინგი მყისიერ საფრთხეში გადაიზარდა და მას 15 ადამიანი დაესხა თავს, საბოლოოდ ტოდიმაც თვითმკვლელობით დაასრულა ცხოვრება.

მსგავსი შემთხვევები მთელი მსოფლიოს მასშტაბით, ძალიან ბევრია (ეს კვლევებითაც დასტურდება), რაც კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს პრობლემის გლობალურობას. ზემოთაღნიშნული შემთხვევებს კავშირი არ აქვს გამოხატვის თავისუფლებასთან, მის აკრძალვასა და შეზღუდვასთან.

2015 წლის 1 ივლისს IDFI³⁷-იმ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროდან მიიღო ინფორმაცია 2011-2015 წლებში საქართველოში დაფიქსირებული სუიციდის ფაქტების შესახებ. როგორც ირკვევა, აღნიშნულ პერიოდში ყველაზე მეტი - 382 შემთხვევა 2014 წელს ფიქსირდება. 2013 წელს საქართველოში დაფიქსირებულია თვითმკვლელობის 312 შემთხვევა, 2012 წელს - 315 შემთხვევა, ხოლო 2011 წელს - 293 შემთხვევა. აღსანიშნავია ის ფაქტი რომ 2015 წლის პირველი კვარტლის განმავლობაში სუიციდის უკვე 123 ფაქტი ფიქსირდება.

სუიციდის მომატებულ შემთხვევებსა და კიბერბულინგს შორის კავშირს არ გამორიცხავს ჩვენი რესპონდენტი ფსიქოლოგი, რადგან ნაწილი შემთხვევებისა სკოლის მოსწავლეები არიან, არ არის გამორიცხული რომ ერთერთი შესაძლო მიზეზი მსხვერპლზე განხორციელებული აგრესია ყოფილიყო.

საკითხი აქტუალურია და შესაბამისად, უნდა დაიწყოს ამ თემაზე საუბარი, კვლევა და საზოგადოების ინფორმირებულობა.

³⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=ej7afkypUsc>

³⁷ <http://www.opendata.ge/ka/content/47772>

სწორედ ამან განაპირობა, ჩვენ კვლევის ერთერთ მეთოდად, ფოკუს-ჯგუფი არჩევა, რადგან შესაძლებლობა მოგვეცა სოციალური ქსელის მომხმარებლების ნაწილის დამოკიდებულება გაგვეგო, კიბერბულინგთან დაკავშირებით.

კვლევის შედეგად, ერთერთი მთავარი საკითხი გამოიკვეთა, ტერმინის არცოდნა. ადამიანებს, რომლებიც იმ პრინციპით გაერთიანდნენ ფოკუს-ჯგუფში, რომ სოციალური ქსელების მომხმარებლები არიან, ნაწილს, არ გაუგია ტერმინი კიბერბულინგი. ნაწილს გაუგია, თუმცა სრულყოფილად არ ფლობს ინფორმაციას, თუ რა კრიტერიუმებს უნდა აკმაყოფილებდეს ინტერნეტ ინციდენტი ის ბულინგად რომ ჩაითვალოს.

მსჯელობისას, მონაწილეებმა აღნიშნეს, რომ უნებურად თავადაც გამხდარან, კიბერაგრესორები, მხოლოდ იმიტომ, რომ ესა თუ ისე ვიდეო-ფოტო მასალა, უბრალოდ სახუმაროდ გაუზიარებიათ სოციალურ ქსელში. თუმცა სახუმაროდ გაზიარებულს ხშირად ნეგატიური უკუკავშირიც გამოუწვევია.

ხუმრობიდან ბულინგამდე ერთი ნაბიჯია, სწორედ ეს გამოიკვეთა კვლევის შედეგად. რამაც კიდევ ერთხელ გააერთიანა მოსაზრება, გამოხატვის თავისუფლებასა და ინტერნეტ ჩაგვრას შორის არსებული მჭიდრო კავშირი. დამოკიდებულებამ, „ჩემს პირად გვერდზე, გავაზიარებ იმას, რაც მსურს, იმას რაზეც მეცინება, იმას რაც მომწონს, ეს არის ჩემი უფლება, ჩემი არჩევანის თავისუფლება“, ხშირად გაიჟღერა, არგუმენტად კი სოციალური ქსელის პირად სივრცედ აღქმა დაასახელეს, თუმცა ნაწილმა გამოთქვა მოსაზრება, რომ თანამედროვეობაში, პირადი სივრცე ძალიან შევიწროვებულია და სოციალური ქსელები აღარ არის პირადი კედელი.

კვლევის მონაწილეები, აღნიშნავენ, რომ ხშირად ხვდებით სოციალურ ქსელებში, ცნობილი თუ უცნობი ადამიანების ვიდეო-ფოტო შარჟი, განსაკუთრებით მწვავედ კი ტრადიციული მედიის მხრიდან გაზიარებულ ვიდეობს აღიქვამენ. მსჯელობისას გამოიკვეთა, რომ სოციალური ქსელების მომხმარებლებს სწორედ ტრადიციული მედიის მხრიდან უკვირთ მსგავსი სახის მასალა, და ამბობენ, რომ მედია არ უნდა აჰყვეს ტენდენციას, რომელიც „გაყიდვებზეა“ ორიენტირებული.

ჟურნალისტებმა თავი უნდა შეიკავონ, გადაცემებში- პროგრამებში- შოუებში არაკომპეტენტური რესპონდენტების მოწვევისგან (ძირითადად რაც, შემდგომ იწვევს ბულინგს) და მეტად დაიცვან სტუმრების უფლებები.

კითხვა, რომელმაც ფოკუს-ჯგუფის წევრებს შორის, აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია, ეხებოდა კიბერბულინგის კონტროლის მექანიზმებს, ნაწილის აზრით, არ შეიძლება კონტროლირდებოდეს სივრცე, რომელიც დასაბამიდან შეიქმნა თავისუფალი აზრის გაზიარებისთვის, მონაწილეთა ნაწილი კი ამბობს, რომ კონტროლის მექანიზმებიდან, ყველაზე ეფექტური კიბერბულინგთან ბრძოლაში თვითკონტროლის გაძლიერებაა. მათი თქმით, წარმოუდგენელია აკონტროლო სივრცე რაიმე ბერკეტით, გარდა ჰუმანური თვითშეგნებისა.

თითოეულმა ადამიანმა, თავად უნდა გაუწიოს თავს კონტროლი, განასხვავოს რა არის ბულინგი? რა არის ხუმრობა? რისი თქმა უნდა ამა თუ იმ შარჟის გავრცელებით? ზიანი უფრო დიდია ამ მასალის გაზიარების თუ სარგებელი? კითხვები, რომელიც სოციალური ქსელის თითოეულმა მოქალაქემ უნდა დაუსვას საკუთარ თავს. ჩვენი კვლევის მონაწილეები, ამბობენ, რომ ამ კითხვების დასმა, დაგვეხმარება, რათა შემცირებულ მაინც იქნას კიბერჩაგვრა ადამიანების მიმართ, ჩაგვრა, რომელსაც მთელი ცხოვრების მანძილზე აქვს ეფექტი.

ჩვენი კვლევის მონაწილეები კიბერბულინგს თანამედროვეობის უდიდეს გამოწვევად მიიჩნევენ და ამბობენ, რომ სახელმწიფოს მხრიდან უნდა იყოს გადადგმული ქმედითი ნაბიჯები. ოღონდ არა უხეში მეთოდების გამოყენებით. არა კანონის და აკრძალვების მეთოდით, არამედ კვლევებით. თემაზე ღიად საუბრით. მონაწილეების აღნიშვნით, საკითხით აქტიურად უნდა დაინტერესდეს არასამთავრობო სექტორიც, რადგან ადამიანების უფლებათა დაცვას ეხება თემა, სახალხო დამცველისგანაც ელიან ღონისძიების გატარებას.

მონაწილეებს ვთხოვეთ განემარტათ, რა შესაძლო გზებით შეიძლება დავიცვათ თავი ინტერნეტ ჩაგვრისგან, მათ აღნიშნეს, რომ ეს შეუჩერებელი პროცესია და რამე ტექნიკური

თავდაცვით შეუძლებელია თავი ავარიდოთ ამ მავნე ქმედებას. იმ დროს, როცა შეიძლება პირადი მონაცემები უბრალო საძიებო სისტემის მეშვეობით გახდეს ცნობილი სხვა ადამიანისთვის, პოტენციური კიბერაგრესორისთვის, ხელმისაწვდომია მსხვერპლის საკონტაქტო და პერსონალური ინფორმაცია.

მონაწილეების ნაწილი მიიჩნევს, რომ ერთერთ შესაძლო თავდაცვითი გზა, სოციალური ქსელებში ზედმეტი აქტიურობისგან თავის შეკავებაა, თუმცა იმასაც აღნიშნავენ, რომ დღეს, სოციალური ქსელები დიდ როლს ასრულებს ადამიანის განვითარებაში, და მასზე სრულიად უარის თქმა ინფორმაციულ ვაკუუმის შექმნის.

ჩვენ მიერ ჩატარებული ფოკუს-ჯგუფების ძირითადი მიგნებები;

- სოციალური ქსელის მომხმარებელთა ნაწილმა არ იცის ტერმინის თაობაზე.
- ინფორმაციის ნაკლებობის გამო, ზოგიერთი მათგანი უნებურად გამხდარა კიბერაგრესორი.
- პერსონალური მონაცემების დაუცველობა საჯარო სექტორის მხრიდან (პერსონალური მონაცემების ხელმისაწვდომი, ზრდის კიბერაგრესიის შესაძლებლობას).
- სოციალურ ქსელებში, ტრადიციული მედიის მხრიდან ვრცელდება არაეთიკური ჟარჟები, რომელიც ინტერნეტ ბულინგ იწვევს.
- მომხმარებელი, თავად ირჩევს, რას და როგორი კონტექსტით აზიარებს ქსელში. (სოციალური ქსელის მომხმარებლის პასუხისმგებლობა, აირიდებს ჩაგვრის ტირაჟრებას).

კიბერბულინგის კვლევის ფარგლებში, სიღრმისეული ინტერვიუები ჩავწერთ, ფსიქოლოგებთან, ჟურნალისტებთან, ბლოგერებთან, სოციალური მედიის მენეჯერებთან, იურისტებთან, არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენლებთან და სოციალურ მუშაკებთან.

შევეცადეთ, საკითხის ყველა ასპექტი მოგვეცვა და სიღრმისეულად გვეკვლია ინტერნეტ ჩაგვრა. თუმცა ნაშრომის სათაურიდან გამომდინარე, ძირითადი აქცენტი მედიასა და კიბერბულინგს შორის კავშირზე გვაქვს.

რა არის კიბერბულინგი? რა კრიტერიუმებს უნდა აკმაყოფილებდეს ინტერნეტინციდენტი ისე ინტერნეტ ჩაგვრად რომ ჩაითვალოს? რამდენად მწვავედ დგას ეს პრობლემა ქართულ რეალობაში? ახდენს თუ არა მედია ჩაგვრის ტირაჟრებას? თუ ახდენს, რა ფორმით? როგორია მედიის პასუხისმგებლობის საკითხი და რაში მდგომარეობს გამოსავალი?

ამ და სხვა კითხვებით, ჩვენს რესპონდენტებს მივმართეთ.

კიბერბულინგი, ერთერთი ყველაზე აქტუალური პრობლემაა მთელი მსოფლიოსთვის, მათ შორის საქართველოსთვისაც, რადგან, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, დღითი დღე მატულობს სოციალურ ქსელების მომხმარებელთა რაოდენობა.

იმატა სოციალური ხუმრობების რაოდენობაც, ინტერნეტბულინგმა და ჩაგრულთა რაოდენობაც. მიუხედავად იმისა, რომ კვლევა კიბერბულინგზე, საქართველოში არ ჩატარებულა, ზედაპირული დაკვირვებითა და რამდენიმე ქართული მაგალითის გაცნობით, ჩანს, თუ რა დამანგრეველი გავლენია შეიძლება იქონიოს მსხვერპლზე განხორციელებულმა ბულინგმა.

სოციალური მედია ძალიან ძლიერია ინფორმაციის გავრცელებაში, წამის მეათასედში ვრცელდება ამბავი ქსელიდან ქსელში, ქვეყნიდან ქვეყანაში და ა.შ. სწორედ მისი ეს თვისება ხდის კიბერბულინგს, სულ უფრო მასშტაბურს.

ფსიქოლოგები კიბერბულინგის შემთხვევების მომრავლებას, სოციალური ქსელების შესაძლებლობებს უკავშირებენ, კერძოდ პლატფორმას სადაც ანონიმურობის გარანტიაა. (კვლევებმაც დაადასტურა, რომ ინტერნეჩაგვრის ძირითადი ნაწილი, სწორედ ანონიმური მომხმარებლის მხრიდან ხორციელდება.) სწორედ ეს დაცულობის შეგრძნება აძლევს მათ შესაძლებლობას, განახორციელონ ჩაგვრა. ფსიქოლოგების ნაწილი არ გამოორიცხავს, რომ ადამიანები, რომლებიც ახლა ახორციელებენ ბულინგს, წარსულში თავად იყვნენ ჩაგვრის მსხვერპლები. მათი თქმით, ძალადობა იწვევს ძალადობას და თითქმის შეუჩერებელი პროცესია.

მათი აღნიშვნით, აგრესიის მიმართ კეთილგანწყობა იმდენად დიდი პრობლემაა, პროფესიონალის დახმარების საჭიროებს. პროფესიონალის დახმარებას საჭიროებს ასევე მსვერპლიც, რათა თავიდან იქნას აცილებული ლეტალური შედეგი. მნიშვნელოვანია, რომ ადამიანმა, რომელზეც განხორციელდა ჩაგვრა, მიმართოს დახმარებისთვის ფსიქოლოგს. განსაკუთრებით მაშინ, თუ მსხვერპლი მოზარდია, რადგან ეს თაობა, ბევრად სენსიტიურია გარკვეული საკითხების მიმართ, განსაკუთრებით თუ ეს მასობრივ ჩაგვრას ეხება.

კვლევისას, რამდენიმე საკითხმა აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია რესპონდენტებში, კერძოდ კიბერბულინგისგან თავის დასაცავად გასატარებელმა ღონისძიებებმა, რესპონდენტების ნაწილი მიიჩნევს, რომ გამოსავალი მხოლოდ ინდივიდუალურ დონეზე განიხილება და მისი განზოგადება არ შეიძლება. პრობლემის მოგვარება გარეშე ფაქტორების ჩარევით მიუღებლად მიაჩნიათ.

ნაწილი კი, ამბობს, რომ თუ სახელმწიფოს სურს, თავისი მოქალაქეების დაცვა, მან უნდა შეიმუშავოს გარკვეული რეკომენდაციები. არცერთი მათგანი არ ეთანხმება აკრძალვების დაწესებას, თუმცა სახელმწიფო სტრუქტურების მხრიდან ჩართულობას მიესალმებიან.

მედიის პასუხისმგებლობის, ეთიკურობის საკითხი კიბერბულინგის ტირაჟირებაში და მედია, როგორც ჩაგვრისთვის ხელშემწყობი. საკითხი, რომლითაც მივმართეთ ჟურნალისტებს, ბლოგერებსა და სოციალური მედიის მენეჯერებს. ტრადიციული და

სოციალური მედია, დღეს დღეისობით განუყოფელი ცნებებია, რადგან სოციალურ ქსელებს აქტიურად იყენებს ტრადიციული მედიაც, და სულ უფრო ვითარდება ამ კუთხით.

იმას, რომ გარკვეული მედიასაშუალებები ხშირად ახდენენ ჩაგვრის ტირაჟირებას, არ უარყოფს არცერთი მათგანი, თუმცა გამიზნულობამ გამოიწვია ახრთა სხვადასხვაობა, ნაწილი ჟურნალისტებისა მიიჩნევს, რომ მედია გამიზნულად ახდენს ჩაგვრის მიმართ „კეთილგანწყობილი“ რესპონდენტების მოწვევას, ჩაწერას. არაკომპეტენტური პირების მიმართ სპეციფიკური კითხვების დასმას, რაც შემდგომ იწვევს ისეთ რეაქციას მაყურებელში, რაც იწვევს ბულინგს, რომელიც ეთერიდან სოციალურ ქსელში ინაცვლებს და იქ გრძელდება ჩაგვრა. სწორედ კომერციულობაზე ორიენტირებული მედია ქმნის „ბულინგის სათბურს“, რაც ყველანაირ ეთიკის ნორმებს ცდება.

ნაწილი კი ამბობს, რომ მედია ვერ განსაზღვრავს წინასწარ, თუ ვინ შეიძლება საზოგადოების მხრიდან დაიჩაგროს, ხოლო კონკრეტულ საკითხში არაკომპეტენტური პირების კომენტარის გაჟღერებას, საზოგადოებაში რესპონდენტის რეპუტაციას ასახელებენ.

თუმცა, ზედიზედ ერთი და იმავე სტუმრის მოწვევა, როცა გაქვს შესაძლებლობა, უკუკავშირით გაზომო, რა მასალამ, განცხადებამ რა რეაქცია გამოიწვია მაყურებელში, არის გამიზნული ქმედება, ეს არის კეთილგანწყობა ბულინგის მიმართ კომერციული მიზნებით.

თუმცა, თუ სოციალურ მედიას დავაკვირდებით, შევნიშნავთ, რომ სწორედ მსგავსი თემატიკის მასალები სარგებლობენ ბევრი ნახვითა და გაზიარებით. ჟურნალისტთა ნაწილი არ ემიჯნება ამ მოსაზრებას და ამბობენ, რომ მედია, რომელიც „ლაიქებისა და შეარებისთვის“ იწვევს საზოგადოებაში რესპონდენტთა კიბერბულინგს, სულ ცოტა არღვევს მედიის ყველა პრინციპს.

რაში მდგომარეობს გამოსავალი?

მსოფლიო აქტიურად განიხილავს ამ საკითხს, როგორ უნდა ვებრძოლოთ თანამედროვე სამყაროს ერთერთ მთავარ გამოწვევას? ვებრძოლოთ მას კანონის დონეზე, რომელიც აკრძალვებს, სანქციებს და ჯარიმებს გულისხმობს, თუ ადამიანურ ფაქტორს მივანდოთ პრობლემის აღმოფხვრა?! მსოფლიოს, ორივე მეთოდის გამოცდილება აქვს, მაგრამ არცერთი მათგანი არ არის ქმედითი. დღემდე არ შეჩერებულა ბულინგი, არ შემცირებულა ჩაგრულთა რაოდენობა. ხოლო შემთხვევას, როცა ინტერნეტ ჩაგვრის კრიმინალიზება მოხდა, გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვასთან აკავშირებენ.

ჩვენი კვლევის ფარგლებში, შევეცადეთ, ქართული რეალობისთვის მოგვეძებნა, ოპტიმალური გამოსავალი. საქართველოსთვის სანქციებით და აკრძალვებით საუბარი დიდ რისკთან არის დაკავშირებული, განსაკუთრებით მაშინ, როცა მოსახლეობის ნაწილმა არც იცის რა არის კიბერბულინგი და რა ზიანის მომტანი შეიძლება იყოს მისთვის და სხვისთვის.

რაში მდგომარეობს გამოსავალი? პირველი, უნდა დაიწყოს ინფორმაციის მიწოდება მოსახლეობისთვის, სოციალური მედიის თითოეულმა მომხმარებელმა უნდა იცოდეს რა არის ინტერნეტჩაგვრა და რა დამანგრეველ გავლენას ახდენს ის მსხვერპლზე.

მეორე, სოციალური მედია, თავის მხრივ, იძლევა ტექნიკურ შესაძლებლობებს, თავიდან იქნას აცილებული, ჩაგვრის ტირაჟირება, ნებისმიერ სოციალურ ქსელს, აქვს დარეპორტების ფუნქცია, თუ მომხმარებელი თვლის, რომ გავრცელებული ინფორმაცია, ახდენს ადამიანის, ადამიანთა ჯგუფის ჩაგვრას, დისკრიმინაციას, ლახავს მის უფლებებს, აუცილებელია მასალა დაარეპორტოს და მოუწოდეს მის მეგობრებს, იქივე ქმედებისკენ.

კიდევ ერთი გზა, თუ რაში შეიძლება იყოს გამოსავალი, არის ის რომ სოციალური ქსელის მომხმარებელმა შეძლოს ხუმრობის და კიბერბულინგის გარჩევა და შესაბამისად არ აზიაროს მასალა, რომელიც ბულინგის რისკს შეიცავს. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, ამის გარჩევა მხოლოდ ტერმინზე და მის რაობაზე მიღებულ ინფორმაციას უკავშირდება,

ამიტომ არის აუცილებელი დაიწყოს საზოგადოების ცნობიერების დონის ამაღლება ონლაინ ჩაგვრაზე.

უნდა შედგეს სპეციალური კომისია, რომელიც დაიწყებს მუშაობას ამ საკითხზე, სოციალური მედიის შესაძლებლობებს აამოქმედებს ბუღინგის წინააღმდეგ, დაიწყება ანტიბუღინგური კამპანია და ა.შ. „საინფორმაციო ომის“ გაჩაღება ბუღინგის წინააღმდეგ, ყველაზე არამტკივნეული გზა, ჩაგვრის შეჩერებისკენ. უნდა შეიქმნას სოციალური რეკლამები რომელიც მასობრივი კომუნიკაციების საშუალებებით გავრცელდება.

კვლევის შედეგად აღმოჩნდა, რომ დღეისთვის, საქართველო და ქართული საზოგადოება არ არის მზად, კანონის დონეზე ებრძოლოს ინტერნეტჩაგვრას. ერთადერთ გზად, ამ თემაზე ღიად საუბარი, კვლევა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება რჩება.

აუცილებელია, სკოლიდან დაიწყოს მოსწავლეების ინფორმირება კიბერბუღინგზე თუ სხვა დისრეკიმინაციულ პრობლემებზე.

დასკვნა

„ბულინგი სოციალურ მედიაში“ სამაგისტრო ნაშრომის თემა, თანამედროვეობის ერთერთი ყველაზე აქტუალური პრობლემაა. მათ შორის, საქართველოც არ არის გამონაკლისი. კიბერბულინგის სიმძაფრე ქართულ სოციალურ მედიაშიც შეიმჩნევა.

კიბერბულინგის კვლევამ გვიჩვენა, რომ საზოგადოების ნაწილი არ ფლობს ინფორმაციას ტერმინთან დაკავშირებით, რაც კიდევ უფრო ართულებს საკითხის მოგვარების შესაძლებლობას.

ონლაინჩაგვრის და გამოხატვის თავისუფლების მჭიდრო კავშირი კი, ერთერთი მთავარი მიზეზია იმისა, თუ რატომ ვერ ხდება, ამ დრომდე, თანამედროვეობის დიდი გამოწვევის შეჩერება/ შემცირება.

სოციალურ მედიაზე დაკვირვების და რამდენიმე მიმართულებით კვლევის შედეგად, ჩვენი ჰიპოთეზა გამართლდა. საქართველოში, სოციალურ მედიაში მწვავედ დგას ბულინგის საკითხი. მედია გარკვეულ შემთხვევაში თავად ახდენს ჩაგვრის ტირაჟირებას, ის ვერ უზრუნველყოფს რესპონდენტების დაცვას ბულინგისგან. პირიქით, როგორც კვლევით გამოიკვეთა, ზოგიერთ მედიასამაულებას „საბულინგოდ გამზადებული“ რამდენიმე რესპონდენტიც კი ჰყავს.

ნაშრომში გამოყენებულმა ფრეიმინგის თეორიამ და ინტერნტის ეფექტმა, კიდევ ერთხელ გამოკვეთა თემის აქტუალობა და პრობლემა მედიის სოციალურ პასუხისმგებლობის საკითხთან დაკავშირით.

რეკომენდაციები

კიბერბუღინგზე ჩატარებული კვლევის შედეგად, შევიმუშავეთ გარკვეული რეკომენდაციები:

- ადამიანების ინფორმირება ტერმინზე, მნიშვნელობაზე, პრობლემურობაზე.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ერთერთი ძირითადი მიგნება, ტერმინის არცოდნა აღმოჩნდა. შესაბამისად, ჩვენი რეკომენდაცია, სწორედ საზოგადოების ცნობიერების დონის ამაღლებას ეხება. უნდა დაიწყოს აქტიური საუბარი საზოგადოების როლზე კიბერჩაგვრის მიმართ ბრძოლაში.

- სოციალური მედიის, ქსელებისა და არხების მონიტორინგი .

ვინაიდან სწორედ ეს უკანასკნელნი ახდენენ, ყველაზე მეტად, ბუღინგის შემცველი მასალების ტირაჟირებას.

- ჟურნალისტების და მედია წარმომადგენლების ტრენინგი.

დაიგეგმოს ტრენინგების ციკლი, ონლაინჩაგვრის მიმართულებით და მოხდეს მათში ჟურნალისტების, სოციალური მედიის წარმომადგენლების, სტუდენტებისა და ზოგადად დაინტერესებული პირების აქტიური ჩართვა.

- მეტი ჩართულობა, სამთავრობო და არასამთავრობო სექტორისგან.

რაც შეიძლება გამოიხატოს, სოციალური ვიდეოების გადაღებით, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებით, გამოვლენილ შემთხვევებზე და პრევენციაზე საუბრით.

- სახალხო დამცველის მხრიდან ამ საკითხით დაინტერესება.

რათა არ მოხდეს ადამიანების უფლების იმ დონეზე ჩაგვრა, რაზეც მთელ ნაშრომშია საუბარი.

ბიბლიოგრაფია:

- ❖ „იდენტობის„ კვლევა სახელწოდებით „ჰომოფობიური ბულინგი საქართველოს საჯარო სკოლებში“.
- ❖ Sameer Hinduja და Justin W. PATCHIN -სახელმძღვანელო, << ტინეიჯერები, ტექნოლოგია და უბედურება>> . 2011წ.
- ❖ „თვისებრივი მეთოდები სოციალურ კვლევაში“ ავტორი: თინათინ ზურა-ბიშვილი გამოცემის წელი: 2006 წ.
- ❖ მედიაჩეკერის სტატია „ხუმრობიდან კიბერბულინგამდე“ ნანახია 20 მაისს. 2017 წ .

- ❖ „სოციალური მედიის განვითარების ტენდენციები საქართველოში:რეალური ვირტუალურის ძალაუფლება?“ -ლია წულაძე, ამირან ბერძენიშვილი, ფლორა ესებუა ,ირაკლი კახიძე, ნანა მაჭარაძე, ანა კვინტრაძე, დავით კლდიაშვილი. 2013 წელი.

- ❖ „Cyber Security: Build a Secure, Resilient Company“ Conor&Antony Sherman 2015.
- ❖ Hinduja, S. & Patchin, J. W. (2007). Offline consequences of online victimization: School violence and delinquency. Journal of School Violence, 6(3), 89-112.
- ❖ Hinduja, S. & Patchin, J. W. (2008). Cyberbullying: An exploratory analysis of factors related to offending and victimization. Deviant Behavior, 29(2), 129-156.
- ❖ Kowalski, R. M. & Limber, S. P. (2013). Psychological, Physical, and Academic Correlates of Cyberbullying and Traditional Bullying. Journal of Adolescent Health, 53(1), S13-S20.
- ❖ Wang, J., Nansel, T. R., & Iannotti, R. J. (2011). Cyber Bullying and Traditional Bullying: Differential Association with Depression. Journal of Adolescent Health, 48(4): 415–417.

ინტერნტენ წყაროები

- ❖ http://www.newpress.ge/staties_id/1991 (17.01.2017)
- ❖ <http://www.cyberhouse.ge> (23.12.2016)
- ❖ igromirnew.ru (26.02.2017)
- ❖ www.dosomething.org
- ❖ <https://nobullying.com/>
- ❖ www.understood.org
- ❖ <http://www.civicsnet.ge>
- ❖ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო - <http://police.ge/>
- ❖ www.nplg.gov.ge

დანართები

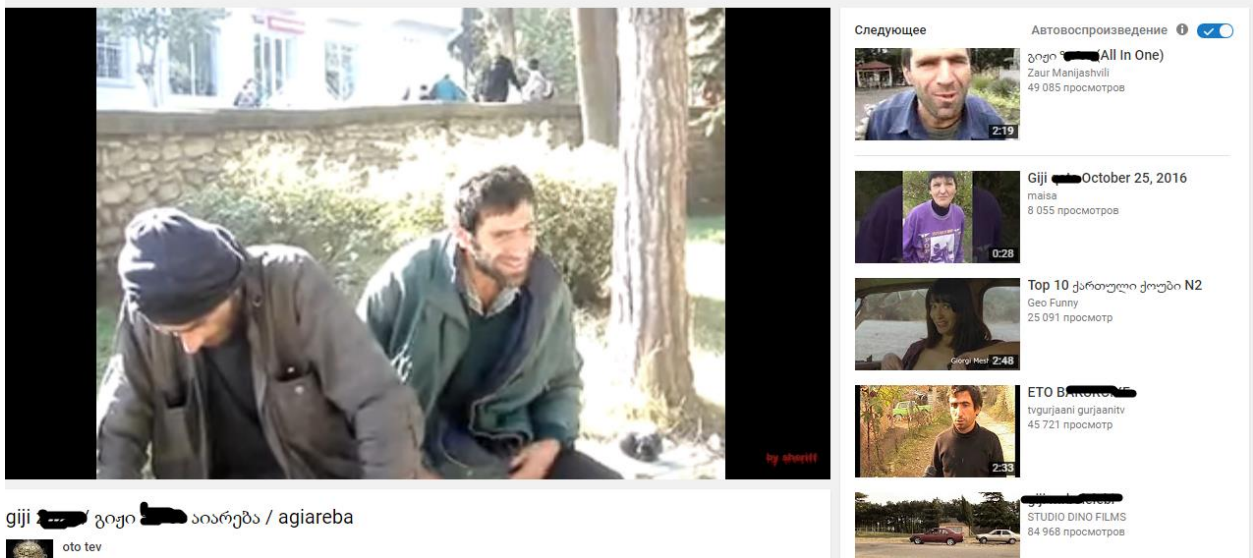
დანართი A. კიბერბულინგის მაგალითები. მსოფლიო და ქართული პრაქტიკა.

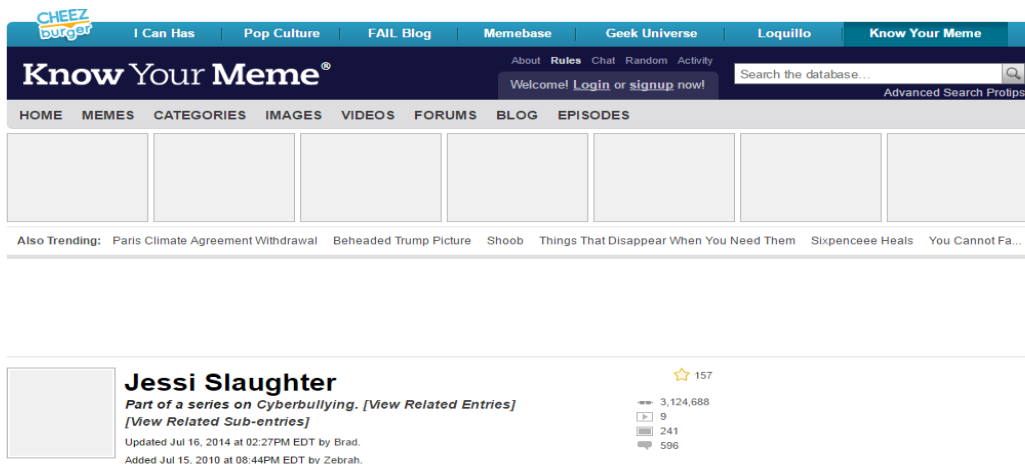
15 წლის ამანდა ტოდის³⁹ ისტორია, რომელსაც 2012 წელს , გამოშვლება აიძულეს, ვიდეო გადაუღეს და შემდეგ რგოლის სოციალურ ქსელში გააზიარეს. ბულინგის მყისიერ საფრთხეშიც გადაიზარდა და მას 15 ადამიანი დაესხა თავს, საბოლოოდ ტოდიმ თვითმკვლელობით დაასრულა ცხოვრება.

³⁸ <https://nobullying.com/six-unforgettable-cyber-bullying-cases/>

³⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=ej7afkypUsc>

სოციალურ ქსელ „იუთუბზე“ შექმნილია სპეციალური არხები, სადაც აზიარებენ ვიდეოს ადამიანების უხერხულ მდგომარეობაში მყოფების. რაც შემდგომ იწვევს დაცინვას, ბულინგის და ნეგატიურ კონტექსტში მოხსენიებას ადამიანების.

კიბერბულინგის ერთერთი პირველი მსხვერპლი, ინტერნეტ ჩაგვრის სიმძაფრის გამო, ჯესის⁴⁰ საცხოვრებლისა და სახელი-გვარის შეცვლა მოუწია. მასზე და მის ოჯახზე ჩაგვრა დიდხანს გაგძელდა.

⁴⁰<http://knowyourmeme.com/memes/events/jessi-slaughter>

დნნ..დშნ...დნნ...დშნ...ფელიჩიტაა

იქს ფაქტორი- პავლოვიჩი

დანართი B. სატიტულო ფურცელი ინგლისური ვერსია.

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Faculty of Social and Political Sciences

Mass Communication and Media Studies

Kristine Sadjaia

Bullying in Social Media

The Thesis Submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of
Master of Mass Communication and Media Study

Supervisor: Dali Osepashvili

Full Professor

Tbilisi

2017